

LIBER SEXTUS DECIMUS.

q. 24 f. 232

I.

R AD SENATUS CONSULTUM UELLEIANUM¹ R

SEPA

PAULUS libro trigensimo ad edictum. Uelleiano senatus consulto plenissime [B. 26, 7, 82] comprehensum est, ne pro ulla feminae intercederent. Nam sicut moribus ciuilia officia adempta sunt feminis et pleraque ipso iure non ualent, ita multo magis adimendum eis fuit id officium, in quo non sola opera nudumque ministerium earum uersaretur, sed etiam periculum rei familiaris. Aequum autem uisum est ita mulieri succurri, ut in ueterem debitorem aut in eum, qui pro se constituisset mulierem ream, actio daretur: magis enim ille quam creditor mulierem decepit.

UPLANUS libro uicensimo nono ad edictum. Et primo quidem temporibus [B. 26, 7, 83] diui Augusti, mox deinde Claudi edictis eorum erat interdictum, ne feminae pro uiris suis intercederent. Postea factum est senatus consultum, quo plenissime feminis omnibus subuentum est. cuius senatus consulti uerba haec sunt: 'Quod Marcus Silanus et Velleus Tutor consules² uerba fecerunt de obligationibus feminarum, quae pro aliis reae fierent, quid de ea re fieri oportet, de ea re ita censuere: quod ad fideiuessiones et mutui dationes pro aliis, quibus intercesserint feminae, pertinet, tametsi ante uidetur ita ius dictum esse, ne eo nomine ab his petitio³ neue in eas actio detur, cum eas uirilibus officiis fungi et eius generis obligationibus obstringi non sit aequum, arbitrii senatum recte atque ordine facturos ad quos de ea re in iure aditum erit, si dederint operam, ut in ea re senatus uoluntas seruetur'. Uerba itaque senatus consulti excutiamus prius prouidentia amplissimi ordinis laudata, quia opem tulit mulieribus propter sexus inbecillitatem multis huiuscemodi casibus suppositis atque obiectis. Sed ita demum eis subuenit, si non callide sint uersatae: hoc enim diuus Pius et Seuerus rescriperunt nam decepti, non decipientibus opitulatur et est et Graecum Seueri tale rescriptum: ταῖς ἀπατώσαις γυναιξὶν τὸ δόγμα τὰς συγκλήτους⁴ Βούλης οὐδὲ βούθει. infirmitas enim feminarum, non calliditas auxilium demeruit. Omnis omnino obligatio senatus consulto Uelleiano comprehenditur, siue uerbis siue re siue quo-cumque alio contractu intercesserint. Sed et si mulier defensor alienus exstiterit, procul F[P(VU)]

¹ Uellaeanum debuit esse ut u. 14 Uellaeus: sed mature nomen corruptum est et Graeci quoque scribere solent Βελλιάνειον ² intelleguntur non L. Iunius Silanus et C. Uellaeus Tutor consules secundi semestris a. p. C. 27, quae opinio est Borghesii (opp. 5, 204), sed potius M. Iunius Ap. f. C. n. Silanus consul semestris prioris a. 46 et is qui successit M. Ualerio Asiatico (cf. Dio 60, 27), filius opinor Uellaei Tutoris consulis a. 27: Claudi enim actas requiritur, non Tiberis ³ sit ins. ⁴ cum intercesserint pro uiris suis ins.

senatum consultum PV 4 libro xxniii P^a | senati consulto P^a, senato consulto P^b 6 pleraque P^a | iure] iuuere P^a | usleret P^a | 7 in] id F^a | non om. F^a 8 familia'ri's F^a | 'ae'quum F^a 9 mulierem] mulieri P^a 10 quam] quia P^a 15 fecerant P^a | rese] recte P^aV | quid de] quide FP^a? quod de V 16 censuerunt] consulerent FPV, consuluerunt U 17 pertinent F, pertineret P 18 officiis om. P^a 19 obstri'ngi¹ F^a | senatum] senectus P^a, senatus P^bVU^a 20 ad] aut P^a? |

in ea re¹ F^a 22 opem p'tulit F^a | inuecillitatem F^a 24 diuus ... rescriperunt bis F^a 25 et est et grecum seueri tale F^a, et est et seium seueri tale (seueritas e F^a) F^a, et est egre..... P^a, et est egregie a diuo seuero et aisi P^a, et est egregium seueri rescriptum (gi et ueri a m. 2 in litoris) U, inc. V | Graeca om. PVU 26 demeruit] F^a, merrit F^aU^a, demit F^a, congruerit P^a, sumit P^bV^aU^a, inc. V^a 28 serint sed et si ... p. 460 1 intercedit bis P^a | ex'stiterit F^a, extiterat PV^aU

dubio intercedit: suscipit enim in se alienam obligationem, quippe cum ex hac re subeat condemnationem. proinde neque maritum neque filium neque patrem permittitur mulieri defendere.

3 PAULUS libro trigensimo ad edictum. Sed si eum defendat, qui damnatus [B. 26, 7, 34] S regressum ad eam habeat, ueluti cum uenditorem hereditatis sibi uenditae uel fideiussorem 5 suum defendat, intercedere non uidetur.

4 ULPLANUS libro uicensimo nono ad edictum. Sed si ego cum muliere ab [B. 26, 7, 35] S initio contraxerim, cum ignorarem cui haec factum uellet, non dubito senatus consultum 1 cessare: et ita diuus Pius et imperator noster rescriperunt. Proinde si, dum uult Titio donatum, accepit a me mutuam pecuniam et eam Titio donauit, cessabit senatus con- 10 sultum. sed et si tibi donatura creditori tuo nummos numerauerit, non intercedit: senatus enim obligatae mulieri succurrere uoluit, non donanti: hoc ideo, quia facilius se mulier obligat quam alicui¹ donat.

5 GAIUS libro nono ad edictum prouinciale. Nec interest, pecuniam soluendi [B. 26, 7, 36] S causa numeret an quamlibet suam rem in solutum det: nam et si uendiderit rem suam, 15 siue pretium acceptum pro alio soluit siue emptorem delegauit creditori alieno, non puto senatus consulto locum esse.

6 ULPLANUS libro uicensimo nono ad edictum. Si fideiussores pro defensore [B. 26, 7, 37] S absentis filii ex mandato matris eius intercesserint, quaeritur, an etiam his senatus consulto subueniatur. et ait Papinianus libro nono quaestionum exceptione eos usuros: nec 20 multum facere, quod pro defensore fideiusserunt, cum contemplatione mandati matris inter- 25 uenerunt. plane, inquit, si qui accepit eos fideiussores, matrem eis mandasse | ignorauit, f. 232' exceptionem senatus consulti replicatione doli repellendam.

7 PAPINIANUS libro nono quaestionum. Quamquam igitur fideiussor doli repli- [B. 26, 7, 38] *P catione posita defensionem exceptionis amittit, nullam tamen replicationem aduersus mu- 25 lierem habebit, quia facti non potest ignorationem praetendere. sed non erit iniquum dari negotiorum gestorum actionem in defensorem, quia mandati causa per senatus consultum constituitur irrita et pecunia fideiussoris liberatur.

8 ULPLANUS libro uicensimo nono ad edictum. Quamuis pignoris datio intercessionem S faciat, tamen Julianus libro duodecimo digestorum scribit redditionem pignoris, si cre- 30 ditrix mulier rem, quam pignori acceperat, debitori liberauerit, non esse intercessionem.

1 Si mulier interuenerit apud tutores filii sui, ne hi praedia eius distraherent, et [B. 26, 7, 39] indemnitatem eis repromiserit, Papinianus libro nono quaestionum non putat eam inter- 25 cessisse: nullam enim obligationem alienam recepisse neque ueterem neque nouam, sed 2 ipsam fecisse hanc obligationem. Si mulier apud Primum pro Secundo interuenerit, mox 35 pro Primo apud creditorem eius, duas intercessiones factas Julianus libro duodecimo dige- storum scribit, unam pro Secundo apud Primum, aliam pro Primo apud creditorem eius, et ideo et Primo restitui obligationem et aduersus eum. Marcellus autem notat esse ali- 40 quam differentiam, utrum hoc agatur, ut ab initio mulier in alterius locum subdatur et F[P(VU)]

¹ aliquid?

1 alienam obligationem^m *F²*, obligationem alienam *P* 5 habet *PU⁴* 8 haec] hac *P^o*, hoc *VU* | dubitat *F²* 9 et ita^r dibus *F⁴* 10 cessat's dona'uit senatus consultum *F⁴*, senatus consultum *V^o*, senatus consultum ces- sare *P^oV^oU*, inc. *P^o* 12 donantibus *P^o* 13 donat] *F¹P^oU*, donet *F²P^o* 15 'nu'me- ret *F²* 17 locum] a locum *P^o* | easet *P^oU^o* 18 fideiussoris *P^o* 19 matris eius] matris *P^oV^o*, eius matris *U* 20 ait] id *P^o*, ita *U* | ex- ceptione's eos *F²* 21 fideiusserint *PU* | man- dati matris (matris *P^oV^oU*, matres *F²P^oV^o*) interuenerunt plane om. *F²* 22 si quid *P^o*

23 repellendum *F²* 25 exceptisnis *F²* | amit- 24 tatt *F¹*, admittit *P^o* 26 iniquam *F²* 27 'in- 25 defens. *F²* 29 dato *P^o* 30 libro 'nono' duodecimo *F⁴*, lib. xxi *U* 31 mulier rem] *F⁴P^oV^oU*, mulierem *F²V^o* | libera'bera'uerit *F²* 32 hi praedi'a' *F²*, in praediis *P^o*, praedia *U* 33 a papinianus l. inc. *FPVU* 35 ipsam] ipse *P^oU^o* | oblationem *P^o* | interuonerit *F²* 36 pro primo] proximo *P^oV* | duas int. ... 37 creditorem eius om. *P* 36 ab iulianus l. inc. *FV* 38 autem] ait *V^o*, om. *P^o* 39 utrum] uerum *P^o* | ut] ita *P^oV*

onus debitoris, a quo obligationem transferre creditor uoluit, suscipiat, an uero quasi debitrix delegeatur, scilicet ut, si quasi debitrix delegata est, una sit intercessio. proinde secundum hanc suam distinctionem in prima uisione, ubi quasi debitrix delegata est, exceptionem ei senatus consulti Marcellus non daret: sed condemnata uel ante condemnationem condicere utique ei a quo delegata est poterit uel quod ei abest uel, si nondum 5
 3 abest, liberationem. Interdum intercedenti mulieri et condicione competit, ut puta si contra senatus consultum obligata debitorem suum delegauerit: nam hic ipse competit condicione,
 4 quemadmodum, si pecuniam soluisset, condiceret: soluit enim et qui reum delegat. Sed si is, qui a muliere delegatus est, debtor eius non fuit, exceptione senatus consulti poterit
 5 uti, quemadmodum mulieris fideiussor. Plane si mulier intercessura debitorem suum dele- 10
 gauerit, senatus consultum cessat, quia et si pecuniam numerasset, cessaret senatus con-
 6 sultum: mulier enim per senatus consultum releuatur¹, non quae diminuit, restituitur. Sed si eum delegauerit qui debtor eius non fuit, fraus senatus consulto facta uidebitur et
 7 ideo exceptio datur. Quotiens pro debitore intercesserit mulier, datur in eum pristina actio,
 8 etsi ille prius acceptatione liberatus sit quam mulier intercesserit. Si conue- [Ep. 17, 30] 15
 nerit cum debitore, ut expromissorem daret, et acceptum ei latum sit, deinde is dederit
 mulierem quae auxilio senatus consulti munita est, potest ei condici, quasi non dedisset:
 quid enim interest, non det an talem det? non erit igitur actio utilis necessaria, [Ep.]
 9 cum condicione competit. Marcellus quoque scribit, si mulieri post intercessionem accepto
 tulerit creditor, nihilo minus restitutoriam actionem ei dari debere: inanem enim obliga- 20
 10 tionem dimisit. Si mulier post intercessionem sic soluerit, ne repeteret possit, iuste prior
 debitor actionem recusat. sed cum releuatur reus, si mulier sic soluit, ut repeteret non
 possit, et cum ei mulieri, quae repeteret non poterat, si soluisset, accepto tulit creditor,
 11 similiter releuatur reus. Quamquam in omnes qui liberati sunt restituitur actio, non tamen
 omnibus restituitur. ut puta duo rei stipulandi fuerunt: apud alterum mulier intercessit: 25
 12 ei soli restituitur obligatio, apud quem intercessit. Si mulieri // heres extiterit creditor, f. 233
 uideendum, an restitutoria uti non possit. et at Iulianus libro duodecimo restitutoria eum
 nihilo minus usurum, non immerito, cum non obligatae cum effectu successerit: denique
 13 in Falcidia hoc aes alienum non imputabitur. Plane si mihi proponas mulierem neteri de-
 bitorum successisse, dicendum erit restitutoria eam conueniri posse, sed et directa actione: 30
 14 nihil enim eius interest, qua actione conueniatur. Si, cum essem tibi contracturus, mulier
 interuenerit, ut cum ipsa potius contraham, uidetur intercessisse: quo casu datur in te
 actio, quae instituit magis quam restituit obligationem, ut perinde obligaris eodem genere
 obligationis, quo mulier est obligata: uerbi gratia si per stipulationem mulier, et tu quasi
 15 ex stipulatu conuenieris. Illud uideendum est, si mulier pro eo interuenit, qui, si cum ipso 35
 contractum esset, non obligaretur, an hac actione ille debeat teneri? ut puta si pro pupillo
 intercessit, qui sine tutoris auctoritate non obligatur. et puto non obligari pupillum, nisi
 locupletior factus est ex hoc contraetu. item si minor uiginti quinque annis sit, pro quo
 F[P(VU)]

¹ quae intercessit ins. secundum B (Anon.): ai ῥάρ̄ ἔνοχοι γενόμεναι βοηθοῦνται, οὐ μὴν αὶ
 τὰ ἡλία μειώσασι

1 ualuit *F* | suscipiet *F* | 2 si om. *P* • *V*
 3 hanc] an *P*, om. *V* | 'uisione ubi *F*', iussione *P*, iussione si *U* |
 deuixatrix *F*, deuixatrix *P* | 5 abest uel si nondum abest] habere u. s. n. habere *P* | 6 condicione' *F* | 'ut' puta *F*, ut putat *P*, ut
 putant *V* | 7 competit condicione bis *F* | 8 soluisset] soluisse *P* | reum] eum *P* • *V* 9 poterat
P • *V* 10 plane om. *P* | intercessitura *P* | delegauerat *P* | 11 cessare *P* • *V* 12 relieuatur
F, restituatur *P*, constituantur *V* | 14 exemplio *P* | 15 latione om. *P* | 16 accepsum *F*
 17 mulieri *P* • *V* 19 pos'sit int. *F* | 20 praec-

stitutoriam *P* | obligatione *P* | 21 iuste ...
 22 non possit om. *P* | 24 omnes] omnibus *P* |
 25 o'mnibus | 26 apud om. *FP* | 27 restitutori ait uti *P* | ab iulianus l. inc. *FV*
 28 effectus *P* | 29 debito'ris' (uolu'is debito-
 ri's') *F* | 31 esse'm' *F* | mulieri *P* | 33 resti-
 tu'it' *F* | obligens *P* | eodem 'oblige'r' nere
F, eodem tenere *P*, eodem tenore *P* |
 34 mulier est obligata] obligata *P* • *V*, obli-
 gata est *P* • *V* • *U* | berui gratia *F* | 35 si
 om. *F* | 36 an] in *F* | 'debeat] debuerat
P • *V* | pro om. *P* | 37 obligatur et puto *F*
 38 si non minor *F* | quinque uiginti *F*

- mulier intercessit, in integrum restitutionem poterit implorare: uel filius contra senatus consultum contracturus est.
- 9 PAULUS libro sexto regularum. Sed si pro alieno seruo intercedat, quem- [B. 26, 7, 40] *S*
admodum in patrem familias priorem reum restituitur actio, ita in dominum quoque resti-
tuenda erit.
- 10 ULPIANUS libro licensimo nono ad edictum. Hae actiones, quae in eos pro [B. 26, 7, 41] *S*
quibus mulier intercessit dantur, et heredibus et in heredes et perpetuo competunt:
habent enim rei persecutionem: ceteris quoque honorariis successoribus dabuntur et ad-
uersus eos.
- 11 PAULUS libro trigensimo ad edictum. Si mulier tamquam in usus suos pe- [B. 26, 7, 42] *S*
cuniam acceperit alii creditura, non est locus senatus consulto: alioquin nemo cum feminis
contrahet, quia ignorari potest, quid acturae sint.
- 12 IDEM libro sexto brevium. Immo tunc locus est senatus consulto, cum scit [B. 26, 7, 43] *S*
creditor eam intercedere.
- 13 GAIUS libro nono ad edictum prouinciale. Aliquando, licet alienam obliga- [B. 26, 7, 44] *S*
tionem suscipiat mulier, non adiuuatur hoc senatus consulto: quod tum accidit, cum prima
facie quidem alienam, re uera autem suam obligationem suscipiat. ut ecce si ancilla ob-
pactionem libertatis expromissore dato post manumissionem id ipsum suscipiat quod ex-
promissor debeat, aut si hereditatem emerit et aee alienum hereditarium in se transcribat,
aut si pro fideiussore suo intercedat. De pignoribus prioris debitoris non est creditori noua
actione opus, cum quasi Seruiana (quae et hypothecaria vocatur) in his utilis sit:
quia uerum est conuenisse de pignoribus nec solutam esse pecuniam. Si sub condicione uel
in diem mulier pro alio intercesserit, etiam pendente condicione uolenti creditori cum priore
debiture experiri actio danda est restitutoria: quo enim bonum est exspectare condicione uel
diem, cum in ea causa sit prior iste debitor, ut omnimodo ipse debeat suspircre actionem?
- 14 IULIANUS libro duodecimo digestorum. Si mulier contra senatus consultum [B. 26, 7, 45] *S*
intercesserit, sequum est non solum in ueterem debitorem, sed et in fideiussores eius
actionem restitu: nam cum mulieris persona subtrahatur creditori propter senatus con-
sultum, integra causa pristina restituenda est.
- 15 IDEM libro quinquagensimo primo digestorum. Si mulieri soluero id quod [B. 26, 7, 46] *S*
tibi debebam et ab ea ratam rem te habiturum stipulatus fuero et forte te ratum non habente
agere ex stipulatu instituero, exceptio senatus consulti, quod de intercessionibus feminarum
factum est, non proderit mulieri: non enim uideri potest alienam obligationem recusare,
cum maneam debito obligatus, et ipsa de lucro agat ac potius reddere cogatur quod non
debitum acceperat, quam pro alio soluere.
- 16 IDEM libro quarto ad Urseum Ferocem. Si mulier.|| contra senatus consul- [B. 26, 7, 47] *S* f. 233
tum Uelleianum pro me intercessisset Titio egoque mulieri id soluisse et ab ea Titius
eam pecuniam peteret, exceptio huius senatus consulti non est profutura mulieri: neque
enim eam periclitari, ne eam pecuniam perdat, cum iam eam habeat. Si ab ea muliere,
quae contra senatus consultum intercessisset, fideiussorem accepisset, Gaius Cassius re- 40
F[P(VU)]

4 priorem reum] prior eum *P^aV^b*, prior eius *P^a*, prior in eum *V^b*, prior ei *U^a*, inc. *U^a* |
ita quoque in *F^a* 6 haec' *F^a* 7 interces-
serit *P* | et perp. *F^a*, perp. *PVU*:
διηνεκεῖς εἰς τὸν ἀρμόζοντα κληρονόμοις καὶ κατὰ
κληρονόμων *B* (*Anon.*) | competitorant *P*, com-
petent *P^aU* 11 senatus] est natus *F^a* | ali-
quin *P^a* 13 scit] sit *P^aU^a* 15 aliquamdo *F^a*
16 adiubatur *F^a* | hoc om. *P^aV* | tum] tun
P^a?, tunc *P^aU* 17 aliena *P^aV* 18 ex pro-
missio debuerat *P^aV* 19 transscribit *P*
20 fideiussori *F^a* | debitores *F^a* 21 ypothe-
ria *P^a* 22 conueniense] *F* et ex *P^a(sana)* *U^a*,

si *P^a*, om. *P^aVU^a* 23 conditionem *P^a*
24 debitoire experiri] *f* (*m. sacec. IX uel X*):
δύναται ὁ δανειστής καὶ πρὸ τῆς ἐκβάσεως
καὶ τῆς ἡμέρας κίνειν τὴν ἀποκαταστατικήν *B*
(*Anon.*), om. *FPU* | restitutoria *F^a* | quo]
quod *F^aP^aU^a*, quid *U^a*. 28 actionem resti-
tui *F^a* 29 restituenda est] restitu. *P^a*
31 non om. *P^a* 33 pro in' derit *F^a* | non]
cum *P^a* 36 'ur'seum *F^a* | senatus con-
sulto *P^a* 37 uelleianum] uel alienum *F^a* |
soluisset *P^a* | h'ab ea *F^a*, habeat *P^a* 39 enim
eam] enim profituit eam *PVU* | habet *P^a*
40 accepisset *V*, def. *P^a*

spondit ita demum fideiussori exceptionem dandam, si a muliere rogatus fuisset¹. Iulianus autem recte putat fideiussori exceptionem dandam, etiamsi mandati actionem aduersus mulierem non habet, quia totam obligationem senatus improbat et a praetore restituitur prior debitor creditori.

- 17 AFRICANUS libro quarto quaestionum. Uir uxori donationis causa rem uiliori [B. 26, 7, 48] S pretio addixerat et in id pretium creditori suo delegauerat. respondit uenditionem nullius momenti esse et, si creditor pecuniam a muliere peteret, exceptionem utilem fore, quamvis creditor existimauerit mulierem debitricem mariti fuisse: nec id contrarium uideri debere ei, quod placeat, si quando in hoc mulier mutuata est, ut marito crederet, non obstaturam exceptionem, si creditor ignorauerit in quam causam mulier mutuaretur, quoniam quidem 10 plurimum intereat, utrum cum muliere quis ab initio contrahat an alienam obligationem in 1 eam transferat: tunc enim diligentiores esse debere. Si mulier dixisset sibi rem dotis nomine obligatam et creditor curasset ei pecuniam dotis solui, qui² idem pignus acciperet, mulieri etiam pecunia credits deberetur: si possessor creditor aduersus eam Seruiana agentem exciperet 'si non uoluntate eius pignus datum esset', replicationem mulieri senatus con- 15 sulti non profuturam, nisi creditor scisset etiam aliam pecuniam ei deberi. Mulier et Titius, cum in rem communem mutuarentur, eiusdem pecuniae rei facti sunt: non omnimodo mulierem pro parte socii uideri intercessisse dicebat. nam si ob eam causam mutuati fuerint, ex qua, si creditor pecuniam non dedisset, maius damnum mulier passura fuerat, ueluti quod communis insula fulta non esset uel quod fundus communis in publicam committe- 20 retur, potius esse, ut senatus consulto locus non sit. at si in aliquam emptionem mutua pecunia sit accepta, tunc pro parte intercessionem factam uideri et ideo creditorem partem dumtaxat pecuniae a muliere petere posse: quod si totum petierit, exceptione pro parte summouetur.
- 24 18 PAULUS libro octavo ad Plautium. Idem et si pro debitore meo Titius et [B. 26, 7, 49] *E mulier duo rei intercesserint.
- 19 AFRICANUS libro quarto quaestionum. Tutor pupilli decesserat herede insti- [B. 26, 7, 50] S tuto Titio: cum de adeunda hereditate dubitaret, quoniam male gesta tutela existimaretur, persuadente matre pupilli, ut suo periculo adiret, adiit stipulatusque de ea est indemnem se eo nomine praestari. si ex ea causa Titius pupillo aliquid praestitisset isque matrem 20 conueniret, negauit exceptioni senatus consulti locum esse, quando uix sit, ut aliqua apud 1 eundem pro eo ipso intercessisse intelligi possit. Neo dissimilem huic propositioni ex facto agitatam. cum quidam uir praetorius decessisset duobus filiis superstitibus, quorum alter impubes esset et alter legitimus tutor fratri esset³ et eum paterna hereditate abstinere uellet, mandatu uxoris defuncti, quae mater pupillo esset, abstento pupillo solum se⁴ hereditati 25 miscuisse: ubi similiter se responduisse Iulianus ait, si ex ea causa agente pupillo damnum eo nomine passus esset, non impediri cum senatus consulto, quo minus a muliere rem ser- F[P(VU)]

¹ fideiussisset (= fississet: dett.)? ² quin (u. i.)? ³ esset] et se? ⁴ confirmant B: abstento se pupillum solum?

1 si a muliere ... 2 dandam om. V°U°, def. P°
 2 rect'aē F° 5 rem a' uil. F° 6 pr'aē-
 tio F° | addixerit P°, addiderit V° | uenditio
 nullis P° 8 fuisse t' F° 9 mutua m'ta F°
 10 ignoūerit P° | qua causa P° | mutuaretur]
 obmutuaretur P°V° 13 qui idem pignus ac-
 ciperet(accipe P°) idem uidentur legiſſe Graeci,
 nam kai ... λάθω τὸ ἐνεχύρον B (Anon.): ui-
 detur fuisse quin idem p. a. 14 ereditor F
 15 replicatione P° 16 etiam] et tuam P°
 17 communem om. P°VU° | eiusdem' F° |
 omnino F° 20 communus F° | publicum]
 publicem F°, publice P° 21 potius] poti P°
 22 creditor P° 23 petierat F°, perierit P°,

perit V° | exceptio P°, exceptionem U 25 idem
 et si] F° cum B (Anon.): τὸ αὐτὸν καὶ ὅτε,
 idem est si] F°PVU 26 intercessint P°
 27 pupill'i' F° | institutio F° 28 de
 adeunda] ad eundem P° | hereditate'm' F°
 29 stipulatus qu'a'e F° | ea] ea causa
 PVU | indem'nem' F° 30 ticiis P° 31 con-
 uenire P°, conuenisset V | exertioni F, ex-
 ceptionis P°V | senatusconsulto PV | uix sit]
 uixit P°, uissit U° 33 alterum pubes F°
 34 et alter] alter uero V, def. P° | et eum]
 ut eum P° 35 mandato F°U | qu'a'e F°
 36 miscuisset VU, def. P° | si] se F°
 37 nomine om. F°

2 uaret. In proposita specie et illud tractandum est, an is, qui mandato mulieris adierit, si
 3 damnum ob id patiatur, quod debitores hereditarii soluendo non fuerint, senatus consulto
 locus sit, quasi quodammodo eorum obligationes mulier suscepit. magis autem est, ut
 ne ob hanc quidem causam senatus consultum locum habeat, quando non ea mente fuerit,⁴
 4 ut pro his intercederet, || sed tutoris aduersus pupillum et ceteros forte creditores indem- f. 234
 5 nem heredem praestaret. Denique si ponamus mulierem in emptionem hereditatis eo nomine
 6 damnum pati, quod debitores hereditarii soluendo non sint, nulla puto dubitatio erit, quin
 7 senatus consulto locus non sit, etiamsi maxime creditoribus aliquantum praestiterit. Quid
 8 ergo si, cum propterea de adeunda hereditate dubitaret Titius, quod parum idonea nomina
 9 debitorum uiderentur, mulier hoc ipsum repromisit, ut, quanto minus a quoquo eorum ser- 10
 10 uari posset, ipsa praestaret? prope est, ut sit intercessio. Cum haberes Titium debitorem
 11 et pro eo mulier intercedere uellet nec tu mulieris nomen propter senatus consultum seque-
 12 reris, petit a me mulier mutuam pecuniam solutura tibi et stipulanti mihi promisit ignorantis,
 13 in quam rem mutuaretur atque ita numerare me tibi iussit: deinde ego, quia ad manum
 14 nummos non habebam, stipulanti tibi promisi: quaeasitum est, si eam pecuniam a muliere 15
 15 petam, an exceptio senatus consulti ei prosit. respondit uidendum, ne non sine ratione di-
 16 catur eius loco, qui pro muliere fideiussit, haberi me debere, ut quemadmodum illi, quam-
 17 uis ignorauerit mulierem intercedere, exceptio aduersus creditorem detur, ne in mulierem
 18 mandati actio competit, ita mihi quoque aduersus te utilis exceptio detur mihi in mu-
 19 lierem actio denegetur, quando haec actio periculo mulieris futura sit. et haec paulo ex- 20
 20 peditius dicenda, si prius, quam ego tibi pecuniam soluerim, compererim eam intercessisse:
 21 ceterum si ante soluerim, uidendum, utrumne nihil minus mulieri quidem exceptio ad-
 22 uersus me dari debeat et ego tibi condicere pecuniam possim, an uero perinde habendum
 23 sit, ac si initio ego pecuniam mulieri credidi sem ac rursus tu mihi in creditum isses. quod
 24 quidem magis dicendum existimauit, ut sic senatus consulto locus non sit: sicut et cum 25
 25 debitorem suum mulier deleget, intercessione locus non sit. quae postea non recte com-
 26 parari ait, quando delegatione debitoris facta mulier non obligetur, at in proposito alienam
 27 obligationem in se transtulerit, quod certe senatus fieri noluerit.

20 IDEM libro octauo quaestionum. Si pro uno reo intercessit mulier, aduersus [B. 26, 7, 51] S
 21 utrumque restituuntur actio creditori. 30

21 CALLISTRATUS libro tertio institutionum. Si pro aliquo mulier intercesserit, [B. 26, 7, 52] S
 22 sed in rem eius quod acceptum est uersaretur, exceptio senatus consulto locum non habet,
 1 quia non fit pauperior. Item si quid liberaliter fecerit, ueluti ne iudicatus pater eius propter
 2 solutionem uexetur, non erit tuta senatus consulto: oneribus enim earum senatus succurrit. 34

22 PAULUS libro sexto regularum. Si mulieri dederim pecuniam, ut eam credi- [B. 26, 7, 53] S
 23 tori meu soluat uel expromittat, si ea expromiserit, locum non esse senatus consulto Pom-
 24 ponius scribit, quia mandati actione obligata in rem suam uidetur obligari.

25 IDEM libro singulari ad senatus consultum Uelleianum. Si mulier in iure in- [B. 26, 7, 54] S
 26 terrogata responderit se heredem esse, si sciens se heredem non esse responderit, minime
 27 intercessisse uideri, quia decepit: quod si existimauit se heredem et eo nomine decepta 40

F[P(VU)]

1 est ... 2 damnum om. F¹, def. P²V³ 6 he-
 reditat' em F⁴ 7 hereditarii's solu. F⁵ 9 cum
 propterea] praesterea P⁶, propterea P⁷U | par-
 um idoneum P⁸, partum idonee U⁹ | no-
 'mi'na F¹⁰ uideretur P¹¹ possit P
 12 intercederet uelle P¹² 13 soluturam P¹³,
 soluturum U¹⁴ me] et P¹⁵V | quia ad] qui ad P¹⁶, quod ad P¹⁷ 15 habeam P¹⁸V |
 promisi't F¹⁹ | si eam pecuniam] eam pecu-
 niā si P²⁰ 16 petat P²¹ | senatus consulti
 ei prosit] senatus ei (eo V²²) promisit P²³V²⁴ |
 non om. P²⁵ 18 ne] ut P²⁶ 20 haec actio] F²⁷,

haec obligatio F²⁸PU 21 soluerit P²⁹ 22 ante
 soluerim] alterim F³⁰ | quidem] quod' P³¹
 24 isses] esses P³² 26 quae] quem PU? |
 non recte comparari ait] uideri recte com-
 parauit P³³ 29 intercesserit PV 34 solu-
 tione P³⁵ | uexetur] F³⁶, uexeretur F³⁷, uexa-
 retur PVU | eorum F³⁸P³⁹V⁴⁰ 35 dederit
 P⁴¹U 36 ea om. PVU 37 actionem obli-
 gatam P⁴², actionem obligata U⁴³ 38 libro'l F
 39 'si' sciens F⁴⁴, inc. U⁴⁵ 40 quis] qui P⁴⁶V⁴⁷ |
 eo] in eo P⁴⁸

responderit, in eam actionem quidem dari plerique existimauerunt, sed exceptione senatus consulti adiuuari.

- 24 IDEM libro singulari de intercessionibus seminarum. Debitrix mulier a credi- [B. 26, 7, 55] Sf
1 tore delegata pro eo cui delegata est promisit: non utetur exceptione. Sed si pecuniam
2 promisit, ne delegetur, intercessisse uidetur. Si senatus consulti beneficium interuenit, 5
3 utrum statim cum mulier intercesserit actio in priorem debitorem competit, an si mulier
4 solutum condicat? puto statim, et non exspectandam solutionem. Si pro eo, qui temporali
5 actione teneretur, mulier intercesserit, temporalis actio restituetur, sic tamen, ut ex praec-
6 cedenti causa¹ continua tempora numerarentur post restitutionem, quamvis statim atque
7 intercessit mulier competierat. 10
- 25 MODESTINUS libro singulari de heurematicis. Si domina seruo suo credi ius- [B. 26, 7, 56] E
1 serit, actione || honoraria tenebitur. Quod si pro eo fideiussiterit, exceptione senatus consulti
Uelleiani iudicio conuenta aduersus creditorem tueri se poterit, nisi pro suo negotio hoc
fecerit. 14
- 26 UPIANUS libro trigensimo septimo ad edictum. Si mulier intercedendi animo [B. 26, 7, 57] *S
seruum alienum suum esse responderit, quasi intercesserit auxilio senatus consulti utetur.
plane si pro bona fide seruiente sibi responderit, non uidetur intercessisse. 14
- 27 PAPINIANUS libro tertio responsorum. Bona fide personam mulieris in contra- [B. 26, 7, 58] P
hendo secutus ob ea, quae inter uirum et uxorem accepta pecunia gesta sunt, exceptione
1 senatus consulti non summouetur. Cum serui ad negotiationem praepositi cum alio con-
trahentes personam mulieris ut idoneae sequuntur, exceptione senatus consulti dominum
2 summouet: nec uidetur deterior causa domini per seruum fieri, sed nihil esse domino quae-
3 situm, non magis, quam si litigiosum praedium seruus aut liberum hominem emerit. Uxor
debitricem suam uiro delegauit, ut uir creditori eius pecuniam solueret: si fidem suam pro
ea quam delegauit apud uirum obligauerit, locum exceptio senatus consulti non habebit, 25
quia mulier snum negotium gessit.
- 28 SCAEUOLA libro primo responsorum. Seia mancipia emit et mutuam pecu- [B. 26, 7, 59] P
niam accepit sub fideiussore marito eamque soluit uenditor: postea maritus decedens non
soluendo in fraudem creditoris cauit testamento se eam pecuniam uniuersam debere: quae-
ritur, an intercessisse mulier uideretur. respondi secundum ea quae proponerentur non so
1 intercessisse. Fundum uxorius suae maritus obligauit Sempronio ob conductionem: mox
mulier a Numerio sua fide mutuam pecuniam acceptam sub obligatione eiusdem fundi soluit
statim Sempronio pro marito suo: quae situm est, an aduersus senatus consultum obligata
sit. respondi, si Numerius scisset eam intercedere, fore senatus consulto de quo quaere-
retur locum. 35

F[P(VU)]

¹ ex causa praecedenti (u. i.)?

1 quidem] idem P^aV, om. inter alia U^a 2 ad-
iubari F^a 4 non utetur ... 5 promisit om.
P^aV^a, exceptione tuta non erit s. s. p. p. P^a,
non ut detur exc. s. s. p. p. V^a, exceptione
non utetur s. s. p. p. U^a 5 nidebitur PVU^a |
post senatus consulti repetit 2 adiuuari... 3 fe-
minalarum P^a | interuenerit F^aPU 7 qui]
quod F^a 8 tamen om. PVU^a | ut ex praece-
denti (sic F^a) causa continua tempora nu-
merarentur cet]. ἐνέχεται ὁ χρεώστης εἰς τὸν
τότε ὑπολιμπάμενον χρόνον ἀρχόμενον τρέχειν
μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν B (Anon.): Graeci non
uidentur aliud legisse, sed Paulus scripsisse
ut ex causa praecedenti (scil. temporis) con-
tinua tempora numerarentur cet. 10 com-
pecierant P^a, inc. V^a 11 euthematicis FP^a,
euthematicis P^aV, iurematicis U^a 15 inter-
cedenti P^aV, inc. U^a 16 alienum suum esse]

al. suum esset U, al. suum seruo esse P^a,
suum al. esse V | responderet F^a | senatus
consulti senatus F^a 17 seruiente] seniente F^a
21 exceptione] exceptio F^a 22 dominum P^a
23 praedium] praecindicium F^a | uxor] utror F^a,
..or P^a 24 deuictricem F^a | biro F | dele-
gauit ut uir] P^aU cum B (Anon.): ή γυνή μού
την ὑπόχρεων αγτῆς ἀντ' αγτῆς δέδωκέ μοι ...
ίνα καρώ καταβάλω, delegauitur uir F^aP^a,
delegauit uir F^aV | solueret si] soluerit et
si P^a, solueret et si P^aU 26 negotium
suum P 27 man'mancip'a' F (a suppl. F^a),
mea mancipia U^a 28 uenditore F^a 29 s'e'
eam F^a | qu'a'eritur F^a 30 mulier ... 31 in-
tercessisse om. P^a 30 proponere'n'tur F^a
31 ob conditionem P^a | mox om. P^a 33 suo
di soluit statum sempronio' quae situm F^a
34 fore om. F^a | queretur P, queritur VU

- 29 PAULUS libro sexto decimo responsorum. Quidam uoluit heredibus Lucii Titii [B. 26, 7, 60] P mutuam pecuniam dare et cum eis contrahere: sed quoniam facultates eorum suspectas habuit, magis uoluit uxori testatoris dare pecuniam et ab ea pignus accipere: mulier eadem pecuniam dedit heredibus et ab his pignus accepit: quaero an intercessisse uideatur et an pignora, quae ipsa accepit, teneantur creditori. Paulus respondit, si creditor, cum 5 contrahere uellet cum heredibus Lucii Titii, euitatis his magis mulierem ream elegit, et in ipsius persona senatus consulto, quod de intercessionibus factum est, locum esse et pignora ab ea data non teneri. eas autem res, quas mulier ab his, pro quibus intercedebat, pignori accepit, creditori mulieris obligatas non esse. sed non sine ratione praetorem facturum, si non tantum in persona¹ subducta muliere in principales debitores dederit actionem, sed 10 1 etiam in res, quae mulieri obligatae sunt. Paulus respondit ea, quae in fraudem senatus consulti, quod de intercessione seminarum factum est, excogitata probari possunt, rata haberi non oportere.
- 30 IDEM libro secundo sententiarum. Si decipiendi animo uel cum sciret se non [B. 26, 7, 61] P teneri mulier pro aliquo intercesserit, exceptio ei senatus consulti non datur: actionem 15 1 enim, quae in dolum mulieris competit, amplissimus ordo non excludit. Procurator si mandatu mulieris pro alio intercesserit, exceptione senatus consulti Uelleiani adiuuatur, ne² alias actio intercidat.
- 31 IDEM libro primo ad Neratium. PAULUS: si mulier quod ex intercessione soluit [B. 26, 7, 62] P nolit repeteri, sed mandati agere et cauere uelit de indemnitate reo, audienda est. 20
- 32 POMPONIUS libro primo senatus consultorum. Si mulier hereditatem alicuius [B. 26, 7, 63] A adeat, ut aes alienum eius suscipiat, uix est, ut succurri ei debeat, nisi si fraude creditorum || id conceptum sit: nec enim loco minoris uiginti quinque annis circumscripsi per omnia f. 235 1 habenda est mulier. Si mulier rem a se pignori datam per intercessionem recipere uelit, fructus etiam liberos recipit et, si res deterior facta fuerit, eo nomine magis asemitetur. 25 2 sed si creditor, qui pignus per intercessionem acceperit, hoc alii uendidit, uera est eorum opinio, qui petitionem dandam ei putant et aduersus bonae fidei emptorem, ne melioris condicionis emptor sit, quam fuerit uendor. Item si mulier creditori uiri fundum uendidit et tradidit ea condicione, ut emptor acceptam pecuniam uiro referret, et hunc fundum uindicat, exceptio quidem opponitur ei de re empta et tradita, sed replicabitur a muliere: 'aut 30 3 si ea uenditio contra senatus consultum facta sit.' et hoc procedit, siue ipse creditor emerit siue interposuerit alium, quo mulier ea ratione careat re sua. idem est et si non pro uiro, sed pro alio debitore rem suam tradidit. Si mulier, ne ipsa intercederet, alii mandaret ut id faceret, an in huius persona locus huic senatus consulto sit, qui rogatu mulieris id faceret? totus enim sermo senatus consulti ad petitionem non dandam aduersus ipsam mulierem spectat. et puto rem ita esse distinguendam, ut, si quidem creditor, cui me obligauit mandante muliere, hoc in fraudem senatus consulti egisset, ne ipsa interueniret contra senatus consultum, daret autem alium, excludendum eum exceptione fraudis senatus consulti³ factae: si uero is ignorasset, ego autem scissem, tunc mandati me agentem cum muliere F[P(VU)]

¹ personam (dett.)? ² ni? ³ senatus consulto (Hol.)?

2 suspectis P^a, inc. V^a 3 habuit] F^t, habeat F^t, habebit P^a, habebat P^t V^t U, inc. V^a | uxoris P^a 4 accipit F^t | an intercessisse uideatur et an pignora] an in pignore P^a, quaero ... accepit om. V^a? 6 euitatis] debittatis P^a V^a? enictis U^a 8 ab eo F^a 9 creditoris P^a | obligatus P^a 10 personas PV^a, personam V^t U 11 in rem P^a V | obligata sunt P^a, obligata est V 12 intercessione] F^t, intercessionibus F^t PVU 14 deciriendi F^t 16 amplissimas F^t | mandatum P^a, mandato U 17 uelleianu F^t, uelleiani F^t | adiubatur F^t | ne] nec PU^a 19 paulus om. PVU 21 libro

om. P^a 22 adeat] adiecit P^a 23 id] in FP^a V: εἰ μὴ οἱ ΔΑΙΜΟΝΙΑΙ περιέγραψαν αὕτην B (Anon.) | conceptu'm' F^t | quinque om. P^a 24 mulier rem a se] mulierem a re P^a, mulier rem V^a? 25 liberum P^a | factae P^a | eo] et F^t 26 si om. P^a V | accepit PVU 27 bona'e' F^t 28 fuerat P, fuit U 30 oppunitur F (em. f) | mulierem P^a 33 debitore rem suam] debito rem suam P^a, debitore suum V 34 rogatus P^a V 35 sermo's' senatus F^t 36 cu'i me F^t | obligauit P^a 37 mandantem mulierem P^a | fraude P | ne ipse P^a 39 mulierem P^a

4 excludendum esse, me autem creditor i teneri. Si mulier pro eo, pro quo intercesserit, iudicium parata sit accipere, ut non in ueterem debitorem actio detur: quoniam senatus consuli exceptionem opponere potest, cauere debebit exceptione se non usuram et sic ad indicem 5 ire. Intercedere mulierem intellegendum est etiam pro eo, qui obligari non possit, ueluti si pro seruo alieno intercedit: sed rescissa intercessione in dominum restituenda est actio. 5

II.

R DE COMPENSATIONIBUS R

SEP

- 1 MODESTINUS libro sexto pandectarum. Compensatio est debiti et crediti inter [B. 24, 10, 1] *E
se contributio. 9
- 2 IULLANUS libro nonagensimo digestorum. Unusquisque creditorem suum eun- [B. 24, 10, 2] S*
demque debitorem petentem summouet, si paratus est compensare.
- 3 POMPONIUS libro uicensimo quinto ad Sabinum. Ideo compensatio necessaria [B. 24, 10, 3] S
est, quia interest nostra potius non soluere quam solutum repete re.
- 4 PAULUS libro tertio ad Sabinum. Uerum est, quod et Neratio placebat et [B. 24, 10, 4] S
Pomponius ait, ipso iure eo minus fideiussorem ex omni contractu debere, quod ex com- 15
pensatione reus retinere potest: sicut enim, cum totum peto a reo, male peto, ita et fide-
iussor non tenetur ipso iure in maiorem quantitatem quam reus condemnari potest.
- 5 GAIUS libro nono ad edictum prouinciale. Si quid a fideiussore petetur, [B. 24, 10, 5] S*
aequissimum est eligere fideiussorem, quod ipsi an quod reo debetur, compensare malit: 20
sed et si utrumque uelit compensare, audiendus est.
- 6 ULPIANUS libro trigensimo ad Sabinum. Etiam quod natura debetur, uenit [B. 24, 10, 6] S
in compensationem.
- 7 IDEM libro uicensimo octavo ad edictum. Quod in diem debetur, non com- [B. 24, 10, 7] S
1 pensabitur, antequam dies uenit, quamquam dari oporteat. Si rationem compensationis
iudex non habuerit, salua manet petitio: nec enim rei iudicatae exceptio obici potest. aliud 25
dicam, si reprobauit pensationem quasi non existente debito: tunc enim rei iudicatae mihi
nocebit exceptio.
- 8 GAIUS libro nono ad edictum prouinciale. In compensationem etiam id de- [B. 24, 10, 8] S
ducitur, quo nomine cum actore lis contestata est, ne diligentior quisque deterioris condi- 29
cionis || habeatur, si compensatio ei denegetur.
- 9 PAULUS libro trigensimo secundo ad edictum. Si cum filio familias aut seruo [B. 24, 10, 9] Sf
contracta sit societas et agat dominus uel pater, solidum per compensationem seruamus, 1
quamuis, si ageremus, dumtaxat de peculio praestaretur. Sed si cum filio familias agatur,
an quae patri debeatur filius compensare possit, quaeritur: et magis est admittendum,
quia unus contractus est, sed cum condicione, ut caueat patrem suum ratum habiturum, 35
id est non exacturum quod is compensauerit.
- 10 ULPIANUS libro sexagesimo tertio ad edictum. Si ambo socii parem negle- [B. 24, 10, 10] E
gentiam societati adhibuimus, dicendum est desinere nos inuicem esse obligatos ipso iure
compensatione neglegentiae facta. simili modo probatur, si alter ex re communi aliquid 40
percepit, alter tantam neglegentiam exhibuerit, quae eadem quantitate aestimatur, com-
1 pensationem factam uideri et ipso iure inuicem liberationem. Si quis igitur compensare
2 potens soluerit, condicere poterit quasi indebito soluto. Quotiens ex maleficio oritur actio,

F[P(VU)]

2 in] inter P*, om. V* | senatus consulta F*
3 non om. P* 4 i' u're F* | intell'egendum F* 8 et] sine P* 10 non'o'age'n'-
simo F(n suppl. F*), xxuiii U 12 sabinum]
edictum F* 16 et] etsi P* 18 petatur F*PU
19 e'st F* 20 e'st F* 23 libro xxuiii P*,
libro xx P*, libro xxx U 24 ueniat F*PU,

ueniant U* 26 reprobabit F | compensatio-
nem PU, def. V* 27 acceptio P* 30 si]
ei F* 31 aut cum seruo PVU, def. U*
32 solidum] in solidum P*V 34 debeatur
P*V, inc. U* 36 compensauit P*V 38 so-
cietas P* 39 neglegentiae F* 40 per-
cep'erit F* | quantitate m' F*, quantite P*
30*

ut puta ex causa furtiva ceterorumque maleficiorum, si de ea¹ pecuniarie agitur, compensatione locum habet: idem est et si condicatur ex causa furtiva. sed et qui noxali iudicio conuenitur, compensationem opponere potest. In stipulationibus quoque quae instar actionum habent, id est praetoriis, compensatione locum habet, et secundum Iulianum tam in ipsa stipulatione quam in ex stipulata actione poterit obici compensatio.

- 11 IDEM libro trigensimo secundo ad edictum. Cum alter alteri pecuniam sine [B. 24, 10, 11] *S usuris, alter usurariam debet, constitutum est a diuo Seuero concurrentis apud utrumque quantitatis usuras non esse praestandas.
- 12 IDEM libro sexagensimo quarto ad edictum. Idem iuris est non solum in [B. 24, 10, 12] E priuatis, uerum etiam in causa fisci constitutum. sed et si inuicem sit usuraria pecunia, 10 diuersae tamen sint usurae, compensatio nihil minus locum habet eius quod inuicem debetur.
- 13 IDEM libro sexagensimo sexto ad edictum. Quod Labeo ait, non est sine [B. 24, 10, 13] E ratione, ut, si cui petitioni specialiter destinata est compensatio, in ceteris non obiciatur.
- 14 LAUOLENUS libro quinto decimo ex Cassio. Quaecumque per exceptionem [B. 24, 10, 14] E peremi possunt, in compensationem non uenient. 15
- 15 IDEM libro secundo epistularum. Pecuniam certo loco a Titio dari stipulatus sum: is petit a me quam ei debeo pecuniam: quaero, an hoc quoque pensandum sit, quanti mea interfuit certo loco dari. respondit: si Titius petit, eam quoque pecuniam, quam 1 certo loco promisit, in compensationem deduci oportet, sed cum sua causa, id est ut ratio habeatur, quanti Titii interfuerit eo loco quo conuenerit pecuniam dari². 20
- 16 PAPINIANUS libro tertio quæstionum. Cum militi castrensum bonorum aliis, [B. 24, 10, 17] P ceterorum aliis heres exstitit et debitor alteri heredum obligatus uult compensare quod ab 1 alio debetur, non auditetur. Cum intra diem ad iudicati exsecutionem datum iudicatus Titio agit cum eodem Titio, qui et ipse pridem illi iudicatus est, compensatio admittetur: aliud est enim diem obligationis non uenisse, aliud humanitatis gratia tempus indulgeri solutionis. 25
- 17 IDEM libro primo responsorum. Ideo condemnatus, quod artiorem annonam [B. 24, 10, 17] P aedilitatis tempore præbuit, frumentariae pecuniae debitor non uidebitur, et ideo compensationem habebit.
- 18 IDEM libro tertio responsorum. In rem suam procurator datus post litis [B. 24, 10, 18] P contestationem, si uice mutua conueniatur, aequitate compensationis utetur. Creditor com- 30 pensare non cogitur quod alii quam debitori suo debet, quamvis creditor eius pro eo, qui conueniatur ob debitum proprium, uelit compensare.
- 19 IDEM libro undecimo responsorum. Debitor pecuniam publicam seruo publico [B. 24, 10, 19] P citra uoluntatem || eorum soluit, quibus debitum recte solui potuit: obligatio pristina ma- 236 nebit, sed dabitur ei compensatio peculii fini, quod seruos publicos habebit. 35
- 20 IDEM libro tertio decimo responsorum. Ob negotium copiarum expeditionis [B. 24, 10, 20] P tempore mandatum curatorem condemnatum pecuniam iure compensationis retinere non placuit, quoniam ea non compensantur.
- 21 PAULUS libro primo quæstionum. Posteaquam placuit inter omnes id quod [B. 24, 10, 21] P inuicem debetur ipso iure compensari, si procurator absensis conueniatur, non debet de 40 rato cauere, quia nihil compensat, sed ab initio minus ab eo petitur.

F[P(VU)]

¹ re ins. (edd.) ² datu iri (u. i.)?

1 pecuniareigitur F¹, pecuniare agitur P^oV^o?; pecuniariter agitur V^oU^o, inc. U^o 2 si condicatur] sicut dicatur P^o | iudicio condicione conuenitur F¹ 3 quae om. F¹U^o 4 in ipsa] F¹U^o, ipsa F¹P^oV^o 5 actione om. P^oV^o 6 secundo om. F¹, lib. xxxviii U^o 12 non est] nonne P^o 14 Lauolenus] idem B 16 libro xii P, libro xu V, libro xix U | a om. P^oV, inc. U^o 17 compensandum PU | sit] sis F¹ 18 quanti F¹ | titius] tics P^o 19 oporteret P^o 20 habeatur F¹ | titili]

confirmant B, ubi id quod interest refertur ad actorem, non ad reum | dari] datu F¹: datu iri Ant. Augustinus 21 cum] F¹, si cum F²P^oV^o] bon. alius F¹, bon. alius U^o 24 qui] quod P 27 uideatur F¹ 28 habebit] non habebit P^o 30 compensaciones F¹ 34 solui potuit] soluti F¹ 35 fini] F¹V^o, serui P^oV^oU^o, sim es Pi(sana) U^o, inc. P^o 37 curatorum F¹, curatorem est P^o 38 compensatur P^oV^oU^o 39 quam placuit] complacuit P^oV^o 40 compensare F¹ 41 compensati sed F¹

- 22 SCAEUOLA libro secundo quaestionum. Si debeas decem aut hominem, utrum [B. 24, 10, 22 P aduersarius uolet, ita compensatio huius debiti admittitur, si aduersarius palam dixisset, utrum noluisset.
- 23 PAULUS libro nono responsorum. Id quod pupillorum nomine debetur si [B. 24, 10, 23 P tutor petat, non posse compensationem obici eius pecuniae, quam ipse tutor suo nomine aduersario debet.
- 24 IDEM libro tertio decretorum. Iussit imperator audiri adprobantem sibi a [B. 24, 10, 24 P fisco deberi, quod¹ ipse conuenitur.

III.

R DEPOSITI UEL CONTRA R

SEPA

1 UPLIANUS libro trigensimo ad edictum. Depositum est, quod [B. 18, 2, 1. Ep. 18, 1. 15 S custodiendum alicui datum est, dictum ex eo quod ponitur: praepositio enim de auget de- 1 positum², ut ostendat totum fidei eius commissum, quod ad custodiam rei pertinet. Praetor ait: 'Quod neque tumultus neque incendii neque ruinae neque naufragii causa depositum sit, in simplum, earum autem rerum, quae supra comprehensa sunt, in ipsum in duplum, 15 in heredem eius, quod dolo malo eius factum esse dicetur qui mortuus sit, in simplum, 2 quod ipsius, in duplum iudicium dabo.' Merito has causas deponendi separavit prae- [(Ep.)] tor, quae continent fortuitam causam depositionis ex necessitate descendenter, non ex 3 voluntate proficiscentem. Eum tamen deponere tumultus uel incendii uel ceterarum causa- rum gratia intellegendum est, qui nullam aliam causam deponendi habet quam imminens 20 ex causis supra scriptis periculum. Haec autem separatio causarum iustum rationem habet: quippe cum quis fidem elegit nec depositum redditur, contentus esse debet simple, cum uero extante necessitate deponat, crescit perfidiae crimen et publica utilitas coercenda est 5 vindicandae rei publicae causa: est enim inutile³ in causis huiusmodi fidem frangere. Quae depositis rebus accedunt, non sunt deposita, ut puta si homo uestitus deponatur, uestis 25 6 enim non est deposita: nec si equus cum capistro, nam solus equus depositus est. Si con- uenit, ut in deposito et culpa praestetur, rata est conuentio: contractus enim legem ex 7 conuentione accipiunt. Illud non probabis, dolum non esse praestandum si conuenerit: nam haec conuentio contra bonam fidem contraque bonos mores est et ideo nec sequenda est. 8 Si uestimenta seruanda balneatori data perierunt, si quidem nullam mercedem seruandorum 20 uestimentorum accepit, depositi eum teneri et dolum dumtaxat praestare debere puto: quod 9 si accepit, ex conducto. Si quis seruum custodiendum coniecerit forte in pistrinum, si quidem merces interuenit custodiae, puto esse actionem aduersus pistrinarium ex conducto: si nero mercedem accipiebam ego pro hoc seruo, quem in pistrinum accipiebat, ex locato me agere posse: quod si operae eius serui cum custodia pensabantur, quasi genus locati 25 et conducti interuenit, sed quia pecunia non datur, praescriptis uerbis datur actio: si nero F[P(VU)]

¹ a quo? ² depositum del. ³ coercendae et vindicandae: rei publicae est enim inutile?

1 decem 'milia' ant F¹: ἡ δέκα νομίσματα B (Anon.) 2 aduersaris P² 6 debet] dedit. cum B (Anon.): οὐ συμφιζεται χρέος ιδίου τοῦ ἐπιρόπον, dedit FP³? V⁴, inc. U⁵ 8 conue- niatur PVU 12 proposatio P⁶ 13 ostendam P⁷ 14 ruinae F⁸ | 'naufragii F⁹ 15 earum] ex earum FP¹⁰ V¹¹ | qu'a'e F¹² | com- prehensae F¹³, compense V¹⁴ esset P¹⁵ | mortuum scit P¹⁶ 18 qu'a'e F¹⁷, qui P¹⁸ | con- tinent a' F¹⁹, continetur V²⁰ qui] quia P²¹ 22 quis] sis P²² 23 extante] exigente PVU | per fidei P²³ U²⁴ | et publica utilitas cohercenda (sic F) est vindicandae rei publicae causa est enim inutile] καὶ διὰ τὸ κοινὸν χρήσιμον χρῆ

τιμωρεῖσθαι τὸν ἄπιστον καὶ ἐπὶ σύμφέροντι τῆς πόλεως ἔκδικεισθαι ταῦτα· ἔστι γάρ ἀτοπὸν BS (πλ., loco corrupto utcumque fieri potuī red- dito: scr. coercendae et vindicandae (sic. per- fidiae): rei publicae est enim inutile 25 ut puts] ueluti P | uestis] uestitus F¹ 26 equum P | na'm¹ F² | conueniat PU 28 prouanis F³ | sicut uenerit P⁴ 29 nec sequenda] queda P⁵ 30 balneatori's F⁶, ualnetori P⁷ | perierint PU 32 forte] fore P⁸ V | pristinum P⁹ V¹⁰ U¹¹, inc. V¹² 33 custodi P¹³ | pristinarium P¹⁴ U¹⁵, pitina- riū V¹⁶ 34 accipieuam F¹⁷ | quem] quam P¹⁸ V | pristinum P¹⁹ U²⁰ | ex] et ex P 35 cum custodia custodiam P²¹

nihil aliud quam cibaria praestabat nec de operis quicquam conuenit, depositi actio est.
 10 In conducto et locato et in negotio, ex quo diximus praescriptis uerbis dandam actionem,
 et dolum et culpam praestabunt qui seruum receperunt: at si cibaria tantum¹, dolum dum-
 taxat. sequemur tamen, ut Pomponius ait, et quid habuerunt proscriptum aut quid con-
 uenerit, dummodo sciamus et si quid fuit proscriptum, dolum tamen eos praestatueros qui 5
 11 receperunt, || qui solus in depositum uenit. Si te rogauero, ut rem meam perferas ad Ti- f. 236'
 tium, ut is eam seruet, qua actione tecum experiri possum, apud Pomponium quaeritur.
 et putat tecum mandati, cum eo uero, qui eas res receperit, depositi: si uero tuo nomine
 receperit, tu quidem mihi mandati teneris, ille tibi depositi, quam actionem mihi praestabis
 12 mandati iudicio conuentus. Quod si rem tibi dedi, ut, si Titius rem non recepisset, tu 10
 custodires, nec eam recepit, uidendum est, utrum depositi tantum an et mandati actio sit.
 et Pomponius dubitat: puto tamen mandati esse actionem, quia plenius fuit mandatum ha-
 bens et custodias legem. Idem Pomponius quaerit, si tibi mandauero, ut rem ab aliquo
 13 meo nomine receptam custodias, idque feceris, mandati an depositi tenearis. et magis pro-
 bat mandati esse actionem, quia hic est primus contractus. Idem Pomponius quaerit, si 15
 apud te uolentem me deponere iusseris apud libertum tuum deponere, an possim tecum
 depositi experiri. et ait, si tuo nomine, hoc est quasi te custodituro, deposuisse, mihi
 tecum depositi esse actionem: si uero suaseris mihi, ut magis apud eum deponam, tecum
 nullam esse actionem, cum illo depositi actio est: nec mandati teneris, quia rem meam
 gessi. sed si mandasti mihi, ut periculo tuo apud eum deponam, cur non sit mandati actio, 20
 non uideo. plane si fideiussisti pro eo, Labeo omnimodo fideiussorem teneri ait, [Ep. 18, 20]
 non tantum si dolo fecit is qui depositum suscepit, sed et si non fecit, est tamen res apud
 eum. quid enim si fureret is, apud quem depositum sit, uel pupillus sit, uel neque [Ep.]
 heres neque bonorum possessor neque successor eius exstaret? tenebitur ergo, ut id prea-
 15 stet, quod depositi actione praestari solet. An in pupillum, apud quem sine tutoris ancto-
 ritate depositum est, depositi actio detur, quaeritur. sed probari oportet, si apud doli mali
 iam capacem deposueris, agi posse, si dolum commisit: nam et in quantum locupletior
 factus est, datur actio in eum et si dolus non interuenit. Si res deposita deterior reddatur,
 quasi non redditam agi depositi potest: eum enim deterior redditur, potest dici dolo malo
 17 18 redditam non esse. Si seruus meus deposuerit, nihilo minus depositi habebo actionem. Si so
 apud seruum deposuero et cum manumisso agam, Marcellus ait nec tenere actionem, quam-
 uis solemus dicere doli etiam in seruitute commissi teneri quem debere, quia et delicta et
 19 noxae caput sequuntur: erit igitur ad alias actiones competentes decurrentum. Haec actio
 bonorum possessoribus ceterisque successoribus et ei, cui ex Trebelliano senatus consulto
 20 restituta est hereditas, competit. Non tantum praeteritus dolus in depositi actione ueniet, 25
 21 sed etiam futurus, id est post litem contestatam. Inde scribit Neratius, si res deposita sine
 dolo malo amissa sit et post iudicium acceptum reciperaretur, nihilo minus recte ad resti-
 tutionem reum compelli nec debere absolui, nisi restituat. idem Neratius ait, quamuis tunc
 F[P(VU)]

¹ do ins. (u. i.)

1 ciuaria *F¹* | praestauit *PVU* 2 et in *F²*
 3 culpa'm' *F¹* | receperint *P* | ciuaria *F¹* |
 tantum] *F¹*, tantum dabit *F²PVU*: malum
 repetere do ex eo quod sequitur uocabulo 5 scie-
 mus *F¹* 6 si errogauero *P²* 8 receperat
 depos. *PU*, def. *U²* 9 receperit tu[us] dece-
 perit deperit tu *P²* | qua'm' *F²* 13 custo-
 die *F* (suppl. f) 14 deceptam *F¹* 16 ualen-
 tem *P²* 18 si] sin *P* 19 illo] illa *P²* |
 te'ne'ris quia' *F²* 20 mandati] man-
 dasti *F¹*, mandanti *reposit*, *postea* mandati
 emend. *F¹* 23 foreret *F¹* 24 ut id] *F²U²*,
 ut is *F¹P²*, uti *P²VU²* 27 in om. *P²* 29 red-
 dita] redditur *P²V*, reddatur *P²*, redderetur

V², inc. *U²* 30 habeo *P²V* 31 teneri *F¹*:
 μη συνιτάναι τὴν δεπόστι *BS* (πλ.) 32 etiam
 'si' in *F²* | seruitutem *P²* 34 ceterisque
 successoribus om. *F¹* neque flagitant Graeci:
 καὶ διδόχοις καὶ τῷ καθ' ὄμαδα ληγαταρίῳ *B*
 (Απον.), καὶ κληρονόμος καὶ καθ' ὄμαδα φίδε-
 κομισσάριος *BS* (Cyr.) 35 praeteritis *P²* |
 dolus in depositi] dolii in praepositi *F¹* | ue-
 niat *F¹* 36 neratius de' si *F²* | res om. *P²*
 37 ad om. *F¹U²* 38 reum] *F¹P²V²U*, rerum
F²P², eum *V²*: ὅρθως συνελάγνεται πρὸς τὴν
 τοῦ πράγματος ἀποκατάστασιν *BS* (πλ.) | alt]
 aut *P²*

tecum depositi actum sit, cum restituendi facultatem non habeas horreis forte clisis, tamen si ante condemnationem restituendi facultatem habeas, condemnandum te nisi restitutas, quia res apud te est: tunc enim quaerendum, an dolo malo feceris, cum rem non habes.

22 Est autem et apud Iulianum libro tertio decimo digestorum scriptum eum qui Ep. 18, 17 rem depositum statim posse depositi actione agere: hoc enim ipso dolo facere eum qui suscepit, quod reposcenti rem non reddit. Marcellus autem ait non semper uideri posse dolo facere eum, qui reposcenti non reddit: quid enim si in prouincia res sit uel in horreis, quorum aperiendorum condemnationis tempore non sit facultas? uel condicio deposi-

23 24 tionis non exstitit? Hanc actionem bonae fidei esse dubitari non oportet. Et ideo et (Ep.) fructus in hanc actionem uenire et omnem causam et partum, dicendum est, ne nuda res 10 25 ueniat. Si rem depositam uendidisti || eamque postea redemisti in causam depositi, etiamsi f. 237 sine dolo malo postea perierit, teneri te depositi, quia semel dolo fecisti, cum uenderes.

26 27 In depositi quoque actione in item iuratur. Non solum si seruus meus, sed et Ep. 18, 21 si is qui bona fide mihi seruiat rem deposuerit, aquissimum erit dari mihi actionem, si 28 rem ad me pertinentem depositum. Simili modo et si usum fructum in seruo habeam, (Ep.) 15 si id quod depositum ex eo peculio fuit quod ad me pertinebat uel res mea fuit, eadem 29 actione agere potero. Item si seruus hereditarius depositum, heredi postea adeuenti com- 30 petit actio. Si seruus depositum, siue uiuat siue decesserit, utiliter dominus hac Ep. 18, 12 actione experietur. ipse autem seruus manumissus non poterit agere: sed et si fuerit alienatus, adhuc ei competit actio cuius fuit seruus cum deponeret: initium enim contractus 31 spectandum est. Si duorum seruus sit qui depositum, unicuique dominorum in partem (Ep.) 32 competit depositi. Si rem a seruo depositam Titio, quem dominum eius putasti cum non 33 esset, restituisse, depositi actione te non teneri Celsus ait, quia nullus dolus intercessit: cum Titio autem, cui res restituta est, dominus serui aget: sed¹ si exhibuerit, vindicabitur, si uero, cum sciret esse alienum, consumpsert, condemnabitur, quia dolo fecit quo minus 34 possideret. Eleganter apud Iulianum quaeritur, si pecuniam seruus apud me de- Ep. 18, 21 posuit ita, ut domino pro libertate eius dem, egoque dedero, an teneat depositum. et libro tertio decimo digestorum scribit, si quidem sic dedero quasi ad hoc penes me depositum teque certiorauero, non competere tibi depositi actionem, quia sciens recepisti, careo igitur dolo: si uero quasi meam pro libertate eius numerauero, tenebor. quae sententia (Ep.) 35 uera mihi uidetur: hic enim non tantum sine dolo non reddidit, sed nec reddidit: aliud est enim reddere, aliud quasi de suo dare. Si pecunia apud te ab initio hac lege 36 deposita sit, ut si uoluisses uteris, prius quam utaris depositi teneberis. Saepe euenit, ut res deposita uel nummi periculo sint eius, apud quem deponuntur: ut puta si hoc nominatum conuenit. sed et si se quis deposito obtulit, idem Iulianus scribit periculo se depositi illigasse, ita tamen, ut non solum dolum, sed etiam culpam et custodiam praestet, non 37 tamen casus fortuitos. Si pecunia in sacculo signato² deposita sit et unus ex heredibus eius qui depositum ueniat repetens, quemadmodum ei satisfiat, uidendum est. promenda pecunia est uel coram praetore uel interuenientibus honestis personis et exsoluenda pro parte he-

F[P(VU)]

¹ sed] et (Hal.)? ² signato del.

1 tec. dep.] dep. U^a, depositi tecum P | clansis PV^bU, inc. V^c 5 actionem P^d 6 suscep-
perit P | reddam P^e 7 dolum P^f | redda-
tur P^g | res sit in prouincia P 9 bona P^h
10 omne P 11 redemisti... 12 postea om. Pⁱ
12 teneri 'te' F^j, teneris P^k, teneri V^l | do-
lum PVU 13 'de'positi F^m | quoque] etiam Pⁿ
14 'a'equissimum F^o | actionem bis F^p 16 ad]
a P^q 17 actionem P^rU^s | poste adeuenti P^t
18 hac om. P^uU^v 19 experiatur F^w 21 ini-
cuique F^x 22 puta stich'um F^y 23 te
om. P^zV 24 cui res] cui U, res cui P^{aa}

25 sin P | esse alienum] rem esse alienam
PU 27 ita] isa F^{bb} | pro om. F^{cc} | egoquae F^{dd}
teneatur P^{ee} | d'ep'ositi F^{ff} 28 tertio decimo]
tertio F^{gg}, x V, xii U | penea 'de' me depo-
sita'm' F^{hh} 30 sentia F 31 mihi uera PVU
32 pe'cu'nia Fⁱⁱ | hac 'deposita' lege dep. F^{jj},
ea legi dep. U 33 si om. F^{kk} | uoluisset F^{ll},
inc. U^{mm} | teberis Pⁿⁿ | saepe] sipe F^{oo} 35 si
se] se si P^{pp} | periculo 'se' F^{qq} | depositi F^{rr}
36 alligasse P^{ss}U^{tt}, alligasset U^{uu} | etiam] et P
39 praetore'm' F^{vv} | exsoluenda] exsolenda F^{ww}

reditaria; sed et si resignetur, non contra legem depositi fiet, cum uel praetore auctore uel honestis personis interuenientibus hoc eueniet: residuo uel apud eum remanente, si hoc uoluerit (sigillis uidelicet prius ei impressis uel a praetore uel ab his, quibus coram signacula remota sunt) uel, si hoc recusauerit, in aede deponendo. sed si res sunt, quae diuidi non possunt, omnes debet tradere satisdatione idonea a petitore ei praestanda in hoc, 5 quod supra eius partem est: satisdatione autem non interueniente rem in aedem deponi et 87 omni actione depositarium liberari. Apud Iulianum libro tertio decimo digestorum talis species relata est: ait enim, si depositor decesserit et duo existant, qui inter se contendant unusquisque solum se heredem dicens, ei tradendam rem, qui paratus est aduersus alterum reum defendere, hoc est eum qui depositum suscepit: quod si neuter hoc onus suscipiat, 10 commodissime dici ait non esse cogendum a praetore iudicium suspicere: oportere igitur 38 rem deponi in aede aliqua, donec de hereditate indicetur. Si quis tabulas testamenti apud se depositas pluribus praesentibus legit, ait Labeo depositi actione recte de tabulis agi posse. ego arbitror et iniuriarum agi posse, si hoc animo recitatum testamentum est quibusdam 14 39 praesentibus, ut iudicia¹ secreta eius qui testatus est diuulgarentur. || Si praedo uel f. 237 fur deposuerint, et hos Marcellus libro sexto digestorum putat recte depositi acturos: 40 nam interest eorum eo, quod teneantur. Si quis argentum uel aurum depositum petat, utrum speciem an et pondus complecti debeat? et magis est, ut utrumque complectatur, scyphum forte uel lancem uel pateram dicendo et materiam et pondus addendo. sed et si purpura sit infecta uel lana, pondus similiter adiciendum saluo eo, ut, si de quantitate pon- 41 deris incertum est, iuranti succurratur. Si cista signata deposita sit, utrum cista tantum petatur an et species comprehendendae sint? et ait Trebatius cistam repetendam, non singularum rerum depositi agendum: quod et si² res ostensae sunt et sic depositae, adi- 42 ciendae sunt et species uestis. Labeo autem ait eum qui cistam deponit singulas quoque res uideri deponere: ergo et de rebus agere eum oportet. quid ergo si ignorauerit is, qui 25 depositum suscipiebat, res ibi esse? non multum facere, cum suscepit depositum. ergo et 43 rerum depositi agi posse existimo, quamvis signata cista deposita sit. Filium familias te- 44 neri depositi constat, quia et ceteris actionibus tenetur: sed et cum patre eius agi potest dumtaxat de peculio. idem et in seruo: nam cum domino agetur. plane et Iulianus scripsit et nobis uidetur, si eorum nomine qui sunt in potestate agatur, ueniat³ in iudicium et si 45 quid per eum in cuius iure sunt captus fraudatus est, ut et dolus eorum ueniat, non tantum ipsorum cum quibus contractum est. Si apud duos sit deposita res, aduersus unum- 46 quemque eorum agi poterit nec liberabitur alter, si cum altero agatur: non enim electione, sed solutione liberantur. proinde si ambo dolo fecerunt et alter quod interest praestiterit, alter non conueniet exemplo duorum tutorum: quod si alter uel nihil uel minus facere 55 possit, ad alium peruenietur: idemque et si alter dolo non fecerit et idcirco sit absolutus, nam ad alium peruenietur. Sed si duo deposuerint et ambo agant, si quidem sic depo- 47 suerunt, ut uel unus tollat totum, poterit in solidum agere: si uero pro parte, pro qua 48 eorum interest, tunc dicendum est in partem condemnationem faciendam. Si deposuero apud te, ut post mortem tuam reddas, et tecum et cum herede tuo possum depositi agere: 49 possum enim mutare voluntatem et ante mortem tuam depositum repetrere. Proinde et si

F[P(VU)]

¹ iudicii (cf. D. 9, 2, 41 pr. 28, 5, 70: van de Water)? ² et si] si et (u. i.)? ³ uenire?

1 resignetur non contra] res ignoretur nec P^a? | praetore] emptore P^a 2 honestis F^a? | hoc eueniet] haec ueniet P^a 3 im- præssis F^a 4 recusaueris F^a? | in edem PVU 5 debuit F^a | trahere P^a 6 satisdationem P^a 8 contenda'nt F^a 9 aduersas F^a 11 'a' praet. F^a 18 an et] an P^a? V^a U^a 20 addi- cendum P^a U^a | de om. F^a 21 incertum] uictum P^a | iurandi P^a | succurrentur F^a 22 an] am F^a | comprehendendae F^a 23 quod

et si res ostensae (ostendae F^a, ostendende P^a) sunt ... 24 uestis] εἰ δὲ πρότερον δεῖσας τὰ εἶδη ... παρεθέμην, ὀνομάζειν δεῖ καὶ τὰ εἶδη, τύχον ἡ δεῖνα ἢ ἡ δεῖνα ἔσθις BS (πλ.): si et pro et si Hal. 25 ignouerit P^a 26 ego PU Taur. 28 et 'si' cum F^a 29 et in] et si PVU | ageretur PV^a 33 liberavit F^a, liberatur P^a V 35 quod si alter om. P^a | uel minus] minus P^a 37 n'a'm ad F^a | deposue'rue'- runt F^a 40 reddas F^a

sic depositero, ut post mortem meam reddatur, potero et ego et heres meus agere depositi, ego mutata uoluntate. Quia autem dolus dumtaxat in hanc actionem uenit, quae sit, si heres rem apud testatorem depositam uel commodatam¹ distraxit ignarus depositam uel commodatam¹, an teneatur. et quia dolo non fecit, non tenebitur de re: an tamen uel de pretio teneatur, quod ad eum peruenit? et uerius est teneri eum: hoc enim ipso dolo 5 facit, quod id quod ad se peruenit non reddit.

2 PAULUS libro trigensimo primo ad edictum. Quid ergo, si pretium nondum [B.18, 2, 2] S exegit aut minoris quam debuit uendidit? actiones suas tantummodo praestabit.

3 UPLIANUS libro trigensimo primo² ad edictum. Plane si possit rem redimere [B.18, 2, 8] S et praestare nec uelit, non caret culpa, quemadmodum si redemptam uel alia ratione suam 10 factam noluit praestare causatus, quod semel ignarus uendiderit.

4 PAULUS libro quinto ad Plautium. Sed et si non sit heres, sed putauit se he- [B.18, 2, 4] *E redem et uendidit, simili modo lucrum ei extorquebitur.

5 UPLIANUS libro trigensimo ad edictum. Ei, apud quem depositum esse dice- [B.18, 2, 5] S tur, contrarium iudicium depositi datur, in quo iudicio merito in item non iuratur: non 15 enim de fide erupta agitur, sed de indemnitate eius qui depositum suscepit. In sequestrem I depositi actio competit. si tamen cum sequestre conuenit, ut certo loco rem depositam t. 238 exhiberet, nec ibi exhibeat, teneri eum palam est: quod si de pluribus locis conuenit, in arbitrio eius est, quo loci exhibeat: sed si nihil conuenit, denuntiandum est ei, ut apud 2 praetorem exhibeat. Si uelit sequester officium deponere, quid ei faciendum sit? et ait 20 Pomponius adire eum praetorem oportere et ex eius auctoritate denuntiatione facta his qui eum elegerant, ei rem restituendam qui praesens fuerit. sed hoc non semper uerum puto: nam plerumque non est permittendum³ officium, quod semel suscepit, contra legem depositionis deponere, nisi iustissima causa interueniente: et cum permittitur, raro ei res restituenda est qui uenit, sed oportet eam arbitratu iudicis apud aedem aliquam deponi. 25

6 PAULUS libro secundo ad edictum. Proprie autem in sequestre est depositum, [B.18, 2, 6] *E quod a pluribus in solidum certa condicione custodiendum reddendumque traditur.

7 UPLIANUS libro trigensimo ad edictum. Si hominem apud se depositum, ut [B.18, 2, 7] S quaestio de eo haberetur, ac propterea uinctum uel ad malam mansionem extensem sequester soluerit misericordia ductus, dolo proximum esse quod factum est arbitror, quia 20 cum sciret, cui rei pararetur, intempestive misericordiam exercuit, cum posset non suscipe 1 pere talem causam quam decipere. Datur actio depositi in heredem ex dolo defuncti in solidum: quamquam enim alias ex dolo defuncti non solemus teneri nisi pro ea parte quae ad nos peruenit, tamen hic dolus ex contractu reique persecutione descendit ideoque in 2 solidum unus heres tenetur, plures uero pro ea parte qua quisque heres est. Quotiens foro cedunt nummularii, solet primo loco ratio haberi depositariorum, hoc est eorum qui depositas pecunias habuerunt, non quas faenore apud nummularios uel cum nummulariis uel per ipsos exercebant. et ante priuilegia igitur, si bona uenierint, depositariorum ratio habetur, dummodo eorum qui uel postea usuras acceperunt ratio non habeatur, quasi re- F[P(VU)]

¹ uel commodatam agnoscunt B et BS, sed uix est Ulpiani ² primo del. (Hal.) ³ per-

mittendus (Hal.)?

5 praetio F | uerus P^a, inc. U^a 6 reddit PV
 7 pr'a etium F² | nondum] non P^a 11 prae-
 stare F² 12 set putauit F¹ 13 ei ex-
 torquebitur] ei 'qui' extorqueuitur F², ei ex-
 torquebatur U 16 sequestrum F²PVU
 17 sequestro F²PU 18 exhiberet F² | ibi]
 hibi F²U^a 19 quo loco PU, om. inter alia V^a |
 est ei ut] est ei et ut P^a, ei est ut U^a,
 def. U^a | apud] ad P^aVU^a, inc. U^a 20 depo-
 ne re' F² 22 fuerit] fuit et dixit ita P^a,
 fuit P^aV^a 25 eam res' F², eam rem VU |
 aruitrato F² | aedem aliquem F¹P^a, heredem

aliquem V^a? 26 propri] provinciale P^a,
 inc. U^a | autem om. P, inc. U^a | sequestro
 F²PVU 28 se] dett. cum BS: ἐὰν οὐ με-
 σεγγυητής δούλων λαβών λειτουργίαν ἢ φυλα-
 τόμενον ... λύσῃ, το FPU 29 qu'a'es i'tio F² |
 ἡ'ac propt. F 31 cum posset (possit P) ...
 32 decipere] ἀδύνατο γάρ τὴν ἀρχὴν μη ὑπο-
 δέξασθαι· τούτον ὑποδέξαμενος γάρ [rāp del.]
 καὶ ἀπατήσας ὃς ἀπατεών κατέχεται BS (πλ.)
 31 suscipere F² 35 heres F² 37 apud
 nummularium P^a 39 uel om. PV, inc. U^a |
 habeatur F²

- 8 nuntianerint deposito. Item quaeritur, utrum ordo spectetur eorum qui deposuerunt an uero simul omnium depositariorum ratio habeatur. et constat simul admittendos: hoc enim rescripto principali significatur.
- 8 PAPINIANUS libro nono quaestionum. Quod priuilegium exercetur non in ea B.18, 2, 8 *P tantum quantitate, quae in bonis argentari ex pecunia deposita reperta est, sed in omnibus ⁵ fraudatoris facultatibus: idque propter necessarium usum argentariorum ex utilitate publica receptum est. plane sumptus causa, qui necessarie factus est, semper praecedit: nam deducto eo bonorum calculus subduci solet.
- 9 PAULUS libro septimo decimo ad edictum. In depositi actione si ex facto de- B.18, 2, 9 *E functi agatur aduersus unum ex pluribus heredibus, pro parte hereditaria agere debeo: si ¹⁰ uero ex suo delicto, pro parte non ago: merito, quia aestimatio refertur ad dolum, quem in solidum ipse heres admisit.
- 10 IULLIANUS libro secundo ex Minicio. Nec aduersus coheredes eius, qui dolo B.18, 2, 10 S* carent, depositi actio competit.
- 11 ULPIANUS libro quadragensimo primo ad Sabinum. Quod seruus depositus, is B.18, 2, 11 S* apud quem depositum est seruo rectissime reddet ex bona fide: nec enim conuenit bonae fidei abnegare id quod quis accepit, sed debebit reddere ei a quo accepit, sic tamen, si sine dolo omni reddat, hoc est, ut nec culpae quidem suspicio sit. denique Sabinus hoc explicit addendo: 'nec ulla causa interuenit, quare putare possit dominum reddi nolle'. hoc ¹⁹ ita ^{f. 238} est, si potuit suspicari, iusta scilicet ratione motus: ceterum sufficit bonam fidem ad- esse. sed et si ante eius rei furtum fecerat servus, si tamen ignorauit is apud quem depositus uel credidit dominum non inuitum fore huius solutionis, liberari potest: bona enim fides exigitur. non tantum autem si remanenti in seruitute fuerit solutum, sed etiam si manumisso uel alienato, ex iustis causis liberatio contingit, scilicet si quis ignorans manumissum uel alienatum soluit. idemque et in omnibus debitoribus seruandum Pomponius ²⁵ scribit.
- 12 POMPONIUS libro uicensimo secundo ad Sabinum. Si in Asia depositum fuerit, B.18, 2, 12 S* ut Romae reddatur, uidetur id actum, ut non impensa eius id fiat apud quem depositum sit, sed eius qui depositus. Depositum eo loco restitui debet, in quo sine dolo malo eius est, apud quem depositum est: ubi uero depositum est, nihil interest. eadem dicenda sunt ²⁰ communiter et in omnibus bonae fidei iudiciis. sed dicendum est, si uelit actor suis impensis suoque periculo perferri rem Romam, ut audiendus sit, quoniam et in ad exhibendum actione id seruatur. Cum sequestre recte agetur depositi sequestraria actione, quam ² et in heredem eius redi oportet. Quemadmodum quod ex stipulatu uel ex testamento dari oporteat, post iudicium acceptum cum detimento rei periret, sic depositum quoque ³ eo¹ die, quo depositi actum sit, periculo eius apud quem depositum fuerit est, si iudicium accipiendi tempore potuit id reddere reus nec redditum.
- 13 PAULUS libro trigensimo primo ad edictum. Si quis iniustius sit non ad- B.18, 2, 13 S uersus dominum, sed quod eum qui rem depositam petebat uerum procuratorem non putaret aut eius qui deposuisset heredem, nihil dolo malo fecit: postea autem si cognouerit, ⁴⁰ cum eo agi poterit, quoniam nunc incipit dolo malo facere, si reddere eam non uult.
- 1 Competit etiam condicatio depositae rei nomine, sed non antequam id² dolo admissum sit:

F[P(VU)]

¹ eo] ex (edd.)? ² quid (edd.)?

6 fraudatoriis P^a, inc. U^a | ex] et P^a 7 ne-
cessariae F^a 9 Οὐλπ. B^a 10 unum ex
fructus unum ex plur. F^a 15 depositu'it F^a
16 bona'e' F^a 18 omni] F^a U^a? cum BS (πλ.):
ei δίχα παντός ἀποδιώσω δόλου, omnia F^a PU^a |
suscipio F^a 19 quare putare] quae reputari
P^a, quae putari U^a 21 et om. P^a 23 fides
si exigitur P^a | autem om. P^a 24 conting-
rit P, contigit V | manumisssit F^a? 25 sol-

uit] uoluit F^a, soluerit U^a 28 uide'po'tur F^a |
eius id] eius it F^a 31 bona P^a | impensis
imperi' F^a 33 id] P^a U^a cum BS (πλ.): καὶ
ἐπι τὴν ἀλ ἐβενέδογμ γὰρ κινούμενης τοῦτο
κρατεῖ et B (Anon.), in F, om. P^a U^a | se-
questro F^a P^a VU | agatur P^a | 'se'questraria F^a
34 uel ex 'stipul' test. F^a 35 periere P^a
37 redi'dit F^a

non enim quemquam hoc ipso, quod depositum accipiat, condicione obligari, uerum quod dolum malum admiserit.

- 14 GAIUS libro nono ad edictum prouinciale. Si plures heredes extiterint ei [B. 18, 2, 14] S qui deposuerit, dicitur, si maior pars adierit, restituendam rem praesentibus: maiorem autem partem non ex numero utique personarum, sed ex magnitudine portionum hereditatis 5 riarum intellegendam: cautela idonea reddenda. Siue autem cum ipso apud [Ep. 18, 16] quem deposita est actum fuerit siue cum herede eius et sua natura res ante rem iudicatam interciderit, ueluti si homo mortuus fuerit, Sabinus et Cassius absolui debere eum cum quo actum est dixerunt, quia sequum esset naturalem interitum ad actorem pertinere, utique cum interitura easet ea res et si restituta esset actori. 10
- 15 IULIANUS libro tertio decimo digestorum. Qui rem suam deponi apud se patitur uel utendam rogat, nec depositi nec commodati actione tenetur: sicuti qui rem suam conducit aut precario rogat, nec precario tenetur nec ex locato. [B. 18, 2, 15] S
- 16 AFRICANUS libro septimo quaestionum. Si is, apud quem rem deposueris, [B. 18, 2, 16] S apud alium eam deponat et ille dolo quid admiserit, ob dolum eius, apud quem postea sit depositum, eatenus eum teneri apud quem tu deposueris, ut actiones suas tibi praestet. 15
- 17 FLORENTINUS libro septimo institutionum. Licet deponere tam plures quam [B. 18, 2, 17] S unus possunt, attamen apud sequestrem non nisi plures deponere possunt: nam tum id fit, cum aliqua res in controv ersiam deducitur. itaque hoc casu in solidum unusquisque uitetur depositisse: quod aliter est, cum rei communem plures deponunt. Rei depositae 20 proprietas apud deponentem manet: sed et possessio, nisi apud sequestrem deposita est: nam tum demum sequester possidet: id enim agitur ea depositione, ut neutrius possessioni id tempus procedat.
- 18 NERATIUS libro secundo membranarum. De eo, quod tumultus [Pon. 24, 5. B. 18, 2, 18] Sf incendii ruinae naufragii causa depositum est, in heredem de dolo mortui actio est pro 25 hereditaria portione et in simplum et intra annum quoque: in ipsum et in solidum et in duplum et in perpetuum datur.
- 19 ULPIANUS libro septimo decimo ad edictum. Julianus et Marcellus putant [B. 18, 2, 19] E filium familias depositi recte agere posse. 29
- 20 PAULUS libro octavo decimo ad edictum. Si sine dolo male rem depositam [B. 18, 2, 20] E tibi amiseris, nec depositi teneris nec cauere debes, si deprehenderis eam reddi: si tamen ad te iterum pernuerit, depositi teneris.
- 21 IDEM libro sexagessimo ad edictum. Si apud filium familias res deposita [B. 18, 2, 21] E sit et emancipatus rem teneat, pater nec intra annum de peculio debet conueniri, sed ipse filius. Plus Trebatius existimat, etiamsi apud seruum depositum sit et manumissus rem 25 teneat, in ipsum dandam actionem, non in dominum, licet ex ceteris causis in manumissionem actione non datur.
- 22 MARCELLUS libro quinto digestorum. Si duo heredes rem apud defunctum [B. 18, 2, 22] E depositam dolo interuerterint, quodam utique casu in partes tenebuntur: nam si diuiserint decem milia, quae apud defunctum deposita fuerant, et quina milia abstulerint et uteisque 40 soluendo est, in partes obstricti erunt: nec enim amplius actoris interest. quod si lancem F[P(VU)]

3 heredes] heres *F¹P²* 4 deposueris *F¹*, deposuerint *V²* 5 hereditariorum *F¹V²*, hereditarium *P²* 8 sabinus] et sabinus *P²U²* 9 interitu'm *F²* 10 auctori *P²V²* 12 utenda *P²* | tenetur 'qui' sicuti rem qui 'rem' suam *F²* 13 pr'a ecario *F²* | pr'a ecario *F²* 16 'de'posueris *F²* 18 sequestrum *F²PVU²* 20 deposuisse] debuisse *F²* | deponent *P²* 21 proprietas *F¹* | deponente'm mane'n't *F²* | nisi *F²* | sequestrum *F²PVU²* 22 possessionis *PV²U²*, possessioni si *V²* 24 de eo om. *PV²U²* 25 actio est] *F¹*, actio et *F²PU²*, actio est et *U²* 26 in simplum] simplum *P²* | et in duplum om. *P²* 29 possunt *F²* 30 l. 20 suppl. *P²* (m. eadem) | lib. xiiii *P²*, lib. xxi *U²* 31 nec depositi teneris om. *P²*, suppl. *P²* | si deprehenderis *F²*, seriprachenderis *F²* 33 lib. xiiii *P²*, lib. xi *P²* | 'de'posita *F²* 35 seru'u'm *F²* 39 diuisetur i'nt (sic) *F²* 40 milia] *F²P²V²U²*, om. *F²V²U²*? : àéka nomimata solito more *B* | qu'a'e *F²* | quina] quinque *PU* | milia] *F²P²V²U²*, om. *F²V²U²*: àána nínte *B* | et utique soluenda *P²* 41 si om. *F²*

confauerint aut confari ab aliquo passi fuerint aliae quae species dolo eorum interuersa fuerit, in solidum conueniri poterunt, ac si ipsi seruandam suscepissent: nam certe uerum est in solidum quemque dolo fecisse et nisi pro solidi re non potest restitui. nec tamen absurde sentiet, qui hoc putauerit plane nisi integrae rei restitutione eum, cum quo actum fuerit, liberari non posse, condemnandum tamen, si res non restituetur, pro qua parte he- 5 res exstitit.

- 23 MODESTINUS libro secundo differentiarum¹. Actione depositi con- [Coll. 10, 2, 5. B. 18, 2, 23] Eſſuentus seruo constituto² cibariorum nomine apud eundem iudicem utiliter experitur.
- 24 PAPINIANUS libro nono quaestionum. 'Lucius Titius Sempronio salutem. [B. 18, 2, 24] P Centum nummos, quos hac die commendasti mihi adnumerante seruo Sticho actore, 10 'esse apud me ut notum haberes, hac epistula manu mea scripta tibi notam facio: quae 'quando uoles et ubi uoles confessim tibi numerabo.' quaeritur propter usurarum incrementum. respondi depositi actionem locum habere: quid est enim aliud commendare quam deponere? quod ita uerum est, si id actum est, ut corpora nummorum eadem redderentur: nam si ut tantudem solueretur conuenit, egreditur ea res depositi notissimos terminos. in 15 qua quaestione si depositi actio non teneat, cum conuenit tantudem, non idem redi, rationem usurarum haberi non facile dicendum est. et est quidem constitutum in bonae fidei iudicis, quod ad usuras attinet ut tantudem possit officium arbitri quantum stipulatio: sed contra bonam fidem et depositi naturam est usuras ab eo desiderare tem- [Pon. 47, 12] poris ante moram, qui beneficium in suscipienda pecunia dedit. si tamen ab initio de usuris 20 praestandis conuenit, lex contractus seruabitur.
- 25 IDEM libro tertio responsorum. Die sponsaliorum aut postea res oblatas puel- [B. 18, 2, 25] P lae, quae j[us] sui iuris fuit, pater suscepit: heres eius ut exhibeat recte conuenietur etiam f. 289' 1 actione depositi. Qui pecuniam apud se non obsignata, ut tantudem redderet, depositam ad usus proprios conuertit, post moram in usuras quoque iudicio depositi condem- 25 napdus est.
- 26 PAULUS libro quarto responsorum. Publia Maevia cum proficiuceretur ad ma- [B. 18, 2, 26] P ritum suum, arcam clusam cum ueste et instrumentis commendauit Gaias Seize et dixit ei: 'cum sana saluaue³ uenero, restitues mihi: certe, si aliquid mihi humanum contigerit, 'filio meo, quem ex alio marito suscep[ti]. defuncta ea intestata desidero res commendatae 30 1 cui restituui debeant, filio an marito. Paulus respondit filio. Lucius Titius ita cauit: "Ελαβον και ἔχω εἰς λόγον παρακαταθήκης τὰ προγεγράμμένα τούτου ἀργυρίου διηνάρια μύρια, καὶ πάντα ποιώσω καὶ σύμφωνό καὶ ωμολόγησα, ώς προγέρανται· καὶ συνεθέμην χορηγῆσαι σοι τόκον· ἔκάστης μνᾶς ἔκάστου μηνὸς ὀβόλους τέσσαρας μέχρι τῆς ἀποδόσεως παντὸς τούτου ἀργυρίου." quaero, an usurae peti possunt. Paulus respondit eum contractum de quo quaeritur depositae po- 35 cuniae modum exceedere, et ideo secundum conuentiōnēm usurae quoque actione depositi 2 peti possunt. Titius Semproniis salutem. Habere me a uobis auri pondo plus minus decem F[P(VU)]

¹ de deposito et commendato addit Coll.
² seruo constituto om. Coll. . ³ ue del. (ortum
ex gem. ⁴ τοῦ) firmant BS: coy?

1 confari F | ab alio P | qua'e F² 2 fuerint P^oU^o 4 hoc] haec P | restitutionem P^oU^o | quo de P^o 5 qua] quo F² 7 actioni F² | deposito Coll. (Ber.) 8 cibariorum F², ciuariarum Coll. (Ber.) | exper- 9 quaestionum] ad edictum P 11 qua'e F², quos PVU 12 quando boles F² | incrementum F² 15 tantudem F | in a P^o 17 dicendum non est F² 18 arbitri⁴ F² 21 seruauitur F 24 actionem P^o 27 proficisciatur P^o 28 'arcam F² | clausam PU 29 sana saluaue] salua sanaue F^oPU | ue- niero F 31 Graeca habent integra F et BS: ελληνικη και εχω εἰς λοτοππαρασταθης τα τρο- κετραλλεπη του λργυρου διηναρια λληρια και

² seruo constituto om. Coll. . ³ ue del. (ortum

πιπτη πογησω κλη συμφωνω κλη μμολοιδησα μη προπτερηπτη και συνεθεμην χορηγηση (sic) σοι σοι τοιcon εστηνη μηλα εκλητου μηνος οβολους εττησεις λλεχρι τη ληδοσεδηλη τιλατος του λργυριος P, om. VU: habet in margine Latine uerso cum hac praeescriptione hoc trans- latatum fuit a B[u]rgundione Pisano Pisias U^o 38 χορηγησε F 34 τεσσερας F, Δ' BS 36 mo- dum exceedere⁵ F: ὑπερβαίνειν τούτος ὄρογε τοῦ δεποσιτου BS (πλ.) | et ideo] sic plane le- gerunt BS (πλ.): και δια ταῦτα κατὰ τὸ σύμ- φωνον (οὐδὲ γερ κατὰ τὰς ἐπερωτήσεις) ... ἀπαιτηθησονται τοκοι: uidentur quaedam sublata ante et ideo | actionem P^o 37 semproniis⁶ F², sempronio PU | m'e a F² | pondus P^oU^o

'et discos duos, saccum signatum: ex quibus debetis mihi decem, quos apud Titium deposuistis: item quos Trophimati decem: item ex ratione patris uestri decem et quod excurrit.' quaero, an ex huiusmodi scriptura aliqua obligatio nata sit, scilicet quod ad solam pecuniae causam attinet. respondit ex epistula, de qua quaeritur, obligationem quidem nullam natam uideri, sed probationem depositarum rerum impleri posse: an autem is quoque, qui deberi sibi cauit in eadem epistula decem, probare possit hoc quod scripsit, iudicem aestimaturum.

27 IDEM libro septimo responsorum. Lucius Titius cum haberet filiam in po- [B. 18, 2, 27] P testate Seiam, Pamphilo seruo alieno in matrimonium collocauit, cui etiam dotem dedit, quam sub titulo depositi in cautionem contulit, et postea nulla denuntiatione a domino facta pater dececessit, mox et Pamphilus seruus: quaero, qua actione Seia pecuniam petere 10 possit, cum ipsa patri heres extiterit. Paulus respondit, quoniam dos constitui non potuit, ex causa depositi actione de peculio pecuniam repetendam.

28 SCAEPUOLA libro primo responsorum. Quintus Caecilius Candidus ad Pac- [B. 13, 2, 28] P cium Rogatianum epistolam scripsit in uerba infra scripta: 'Caecilius Candidus Paccio Rogatiano suo salutem. Uiginti quinque nummorum quos¹ apud me esse uoluisti, notum tibi ista hac epistula facio ad ratiunculam meam ea peruenisse: *quibus ut primum prospiciam, ne uacua tibi sint: id est ut usuras eorum accipias, curae habebo'. quae situm est, an ex ea epistula etiam usurae peti possint. respondi deberi ex bonae fidei iudicio usuras, siue percepit siue pecunia in re sua usus est. 19

29 PAULUS libro secundo sententiarum. Si saccnum uel argentum³ signatum [B. 13, 2, 29] P deposito et is penes quem depositum fuit me inuitu contractauerit, et depositi et furti 1 actio mihi in eum competit. Si ex permisso meo deposita pecunia is penes quem deposita est utatur, ut in ceteris bonae fidei iudiciis usuras eius nomine praestare mihi cogitur.

30 NERATIUS libro primo responsorum. Si fideiussor pro te apud quem depo- [B. 13, 3, 30] P situm est litis aestimatione damnatus sit, rem tuam fieri. 25

31 TRYPHONINUS libro nono disputationum. || Bona fides quae in contractibus [B. 13, 2, 31] P f. 240 exiguit aequitatem summam desiderat: sed eam utrum aestimamus ad merum ius gentium an uero cum praceptis ciuilibus et praetorius? ueluti reus capitalis iudicij depositus apud te centum: is deportatus est, bona eius publicata sunt: utrumne ipsi haec reddenda an in publicum deferenda sint? si tantum naturale et gentium ius intuemur, ei qui dedit se restituenda sunt: si ciuile ius et legum ordinem, magis in publicum deferenda sunt: nam male meritus publice, ut exemplo alii ad deterrenda maleficia sit, etiam egestate laborare 1 debet. Incurrit hic et alia inspectio. bonam fidem inter eos tantum, 'quos contractum est, nullo extrinsecus adsumpto aestimare debemus an respectu etiam aliarum personarum, ad quas id quod geritur pertinet? exempli loco latro spolia quae mihi abstulit posuit apud 25 Seium insciem de malitia deponentis: utrum latroni an mihi restituere Seius debeat? si per se dantem accipientemque intuemur, haec est bona fides, ut commissam rem recipiat F[P(VU)]

¹ quod? ² de ins. (ἔφ' οἵς πρόνοιαν ποιήσομαι BS) ³ argentum uel saccum? ⁴ inter ins. (P⁴)

1 quos apud titium depositisti's F², ἀτίνα τίτιῳ παρέθεσθε BS (πλ.) 2 trophinati P^oU: ἀτίνα Τροφίμῳ τίνι παρέθεσθε BS (πλ.) | decem] secem F¹ 3 huiusmodo P^o 4 attinet 'quod ad solam pecuniae' respondit F² | qu'aeritur F² 5 debere P^o 8 matrimonio PU^o, inc. U^o 10 petere't F² 11 posset F² 12 petendam P^o 13 candibus F¹, om. P^oU^o? | pactum P, pacitum V^o, pacatum V^o, plautum U^o, inc. U^o 14 rogatianum] F²P^o, ro- gationum F²V^oU^o | pactio PV, plautio U^o, inc. U^o 15 uiginti quinque nummorum (F¹, nummos F²PVU) quos apud me esse uoluisti, notum tibi ista (tibista F, tibi ita PU) epistula facio ad ratiunculam meam ea (F¹, eos F²PVU) peruenisse] non aliter legerunt

BS (πλ.): τὰ κε', ἀτίνα εἶναι πάρ' εμοὶ ἡβογλώψθις, γνωριστὸν καθίστημι διὰ ταύτης τῆς ἐπιστολῆς εἰς τὴν ἐμὴν περιεληγθέντα φροντίδα: olim quod fuit pro quos 17 uacua] baqua F¹, uacui F²P^oU^o, uacuum P^o, inc. U^o: ως μη εἶναι ταῦτα ἀργά BS (πλ.) 18 possint] F²PV^oU^o, possunt F²V^o | bona P^o 21 me'i inuitu F² | contrā aectauerit F², contractauerit PU 22 in eum] in eo F¹ 28 reus] res P^o? | iudici P^o 29 publica P^o 30 intuemur] F¹, intuemur F²PVU 31 deferenda ... 32 publice om. P^o 32 meritis F¹ | deterrenda'm F², seo. renda P^o? ad terrenda V^o, inc. U^o | sit] sint P^o | laborare] labore F¹P^o 34 adsumpto] adsumpto F¹ 35 exemplo F¹ 36 insciem om. F¹ 37 intuemur PV, tueamur U

is qui dedit: si totius rei sequitatem, quae ex omnibus personis quae negotio isto continentur impletur, mihi reddenda sunt, quo¹ facto sceleratissimo adempta sunt. et probo hanc esse iustitiam, quae suum cuique ita tribuit, ut non distrahabatur ab ullius personae iustiore repetitione. quod si ego ad petenda ea non ueniam, nihilo minus ei restituenda sunt qui depositum, quamuis male quaesita depositum. quod et Marcellus in praedone et fure scribit. si tamen ignorans latro cuius filio uel seruo rem abstulisset apud patrem dominum eius² depositum ignoranter, nec ex iure gentium consistet depositum, cuius haec est potestas, ut alii³, non domino sua ipsius res quasi aliena, seruanda detur. et si rem meam fur, quam me ignorantem subripuit, apud me etiamnunc delictum eius ignorantem deposituerit, recte dicetur non contrahi depositum, quia non est ex fide bona rem suam dominum praedoni restituere compelli. sed et si etiamnunc ab ignorantem domine tradita sit quasi ex causa depositi, tamen indebiti dati condicione competit.

- 32 CELSUS libro undecimo digestorum. Quod Nerua diceret latorem culpam [B. 13, 2, 32] ^E dolum esse, Proculo displicebat, mihi uerissimum uidetur. nam et si quis non ad eum modum quem hominum natura desiderat diligens est, nisi tamen ad suum modum curam in deposito praestat, fraude non caret: nec enim salua fide minorem is quam suis rebus diligentiam praestabit.
- 33 LABEO libro sexto posteriorum a Iauoleno epitomatorum. Seruus tuus pe- [B. 13, 2, 33] ^A cuniam cum Attio in sequestre depositum apud Maeuium ea condicione, ut ea tibi reddetur, si tuam esse probasses, si minus, ut Attio redderetur. posse dixi cum eo, apud quem deposita esset, incerti agere, id est ad exhibendum, et exhibitam vindicare, quia seruus in deponendo tuum ius deterius facere non potuisset.
- 34 IDEM libro secundo pithanon. Potes agere depositi cum eo, qui tibi non [B. 13, 2, 34] ^A aliter quam nummis a te acceptis depositum reddere uoluerit, quamuis sine mora et incorruptum reddiderit.

f. 240' sec.

F[P(VU)]

¹ cui (Brencl.)? ² apud patrem dominum eius] apud eum (u. i.)? ³ aliena ins.

1 qui dedit] quidem dit P^a | into] gesto P^a
 2 sceleratissimo] FV^a?U^a?; sceleratissimo
 PV^aU^a 3 ab ullius personae] ab illis ullius
 persone personis P^a, ab ullius persone U
 6 si tamen ignorans seq.] εἰ δέ τοῦ ἐμοῦ γιοῦ
 ἡ οἰκέτου ὁ λόγτης ἡ ὁ κλέπτης ἀφείλετο
 πράγματα καὶ ... παρέθετό μοι ταῦτα οὐκ εἰδότι
 BS (πλ.), loco restituto inserta copula: ma-
 gis crediderim apud patrem dominum eius

substituta esse pro uerbis apud eum | igno-
 ras P^a 11 et om. PU 12 tamen indebiti
 'tamen' dati F^a, tamen indebititati P^a | con-
 dictio (uoluit 'ci'o) F^a | competit] F^aP^a,
 competit F^aP^aVU 15 hominum] omnium P^a
 16 is] F, his PU 18 epitomarum PVU
 19 sequestro F^aU | m'a'euium F^a 20 si
 minus] iminet P^a | attio] actio P^a, ticio U |
 dixit P^a